Betænkning
fra
udvalget om ændring af ATP-ordningens optjeningsmodel og formuefællesskab

Betænkning nr. 1490
Beskæftigelsesministeriet, 11. juni 2007

Kronologisk fortegnelse over betænkninger

2005

1457 Betænkning fra udvalget vedrørende markedsføringsloven og prismærkningsloven
1458 Betænkning om forbedring af voldtægtsofres retstilling
1459 Betænkning om virksomhedspant
1460 Betænkning om revision af forældelseslovgivningen
1461 Varetagelse af tinglysningsopgaven
1462 Straffelovrådets betænkning om kriminalisering af generelle opfordringer til selvmord m.v.
1463 Betænkning om restsikkerhed i anbringelsessager
1464 Betænkning om Lovtidende i elektronisk form
1465 Betænkning fra udvalget om dommeres bibeskæftigelse
1466 Ægtefællers pensionsrettigheder
1467 Haagerbørnebeskyttelseskonventione

2006

1468 Betænkning om varetægtsfængsling I isolation efter 2000-loven
1469 Dansk straffemyndighed i forhold til seksuel udnyttelse af børn i udlandet
1470 Digital Tinglysning
1471 Ikke offentliggjort
1472 Betænkning om revision af arvelovgivningen m.v.
1473 Straffelovrådets betænkning om det strafferetlige værn mod terrorisme
1474 Betænkning om forældremyndighed og samvær
1475 Betænkning fra udvalget om planlægning og detailhandel
1476 Betænkning fra arbejdsgruppen om ændring af den kirkelige struktur
1477 Ikke offentliggjort
1478 Betænkning om retsplejelovens regler om advokater
1479 Betænkning om revision af ophavsretslovens kapitel 3
1480 Reform af den civile retspleje V
1481 Betænkning om arbejdsskadesikring (kun elektronisk udgave)
1482 Betænkning om tv-overvågning
1483 Ikke offentliggjort
1484 Betænkning om forurettedes processuelle retsstilling i straffesager
1485 Betænkning om alkohol i udåndingsluft og en nulgrænse for euforiserende stoffer mv.
1486 Kommunal og regional revision

2007

1487 Kommunal og regional revision
1488 Dansk Straffemyndighed
1489 Udvalget om arbejdsretten og faglige voldgifsretter
1490 Udvalget om ændring af ATP-ordningens optjeningsmodel og formuefællesskab

IT- og Telestyrelsen
Holsteinsgade 63, 2100 København Ø
Telefon 35 45 00 00 Fax 33 37 92 91

Betænkning fra udvalget om ændring af ATP-ordningens optjeningsmodel og formuefællesskab

Beskæftigelsesministeriet
11. juni 2007

Publikationen kan hentes på
Beskæftigelsesministeriets hjemmeside
www.bm.dk

ISBN 978-87-91892-00-4
ISBN 978-87-91892-01-1 (Internet)

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Indledning.....3
1.1. Baggrund for nedsættelse af udvalget.....3
1.2. Udvalgets kommissorium.....3
1.3. Udvalgets sammensætning.....4
1.4. Møder mv.....4
Kapitel 2. Beskrivelse af problemstillinger knyttet til den nuværende ATP-ordning.....5
2.1. Beskrivelse af problemstillingen om systematiske, men utilsigtede aldersbetingede omfordelinger.....5
2.2. Beskrivelse af problemstillingen omkring samspillet mellem den nye og den gamle ordning 8
2.3. Beskrivelse af problemstillingen om levetid og levetidsudvikling.....9
2.4. Beskrivelse af problemstillingen om realværdisikring af ATP's pensioner.....10
Kapitel 3. Udvalgets overvejelser og vurdering af konsekvenserne af ATP's forslag til ny optjeningsmodel og ændringer i formuefællesskabet.....11
3.1. Om optjeningsordning.....11
3.1.1. Udvalgets vurdering af forslaget til ændring af optjeningsordning.....13
3.2. Om formuefællesskab.....14
3.2.1. Udvalgets vurdering af forslag om etablering af fuldstændigt formuefællesskab.....16
Kapitel 4. Forslag til lov om ændring af ATP-loven.....17
4.1. Lovforslag med bemærkninger til de enkelte bestemmelser.....17
Kapitel 5. Øvrige overvejelser.....31
Bilag til betænkningen.....32

Kapitel 1. Indledning

1.1. Baggrund for nedsættelse af udvalget

Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP) rettede i december 2006 henvendelse til Beskæftigelsesministeren og anbefalede på vegne af en enig ATP-bestyrelse, at der blev taget skridt til ændring af ATP-loven.

Baggrunden for ATP's henvendelse var, at ATP's nuværende indretning - i samspil med de markedsværdibaserede regnskabsprincipper, der har været gældende siden 2002 – har en række uhensigtsmæssige konsekvenser for ordningen. En af konsekvenserne er, at der i dag i forbindelse med indbetalingen sker en betydelig utilsigtet omfordeling af midler fra unge til ældre medlemmer af ATP-ordningen. En anden konsekvens er, at de nuværende pensionisters pensioner udhules, fordi de ikke kan reguleres i takt med priser og lønninger.

ATP foreslog derfor, at der etableres en ændret model for optjening af ATP-pension, og at der oprettes et fuldstændigt formuefællesskab mellem alle rettigheder i ATP. Gennemførelse af disse ændringer vil ifølge ATP's beregninger give et bedre samspil mellem ATP's fremtidige pensionsforpligtelser på den ene side og ATP's investeringer på den anden side. ATP vurderer, at ændringerne ligeledes forventes at ville give højere pensioner til ATP's medlemmer på langt sigt, uden at det enkelte medlem påføres en større risiko. Et fuldstændigt formuefællesskab vil samtidig medføre, at det hurtigere bliver muligt at regulere de pensioner, der allerede er under udbetaling.

Regeringen besluttede på baggrund af ATP's henvendelse at nedsætte et lovforberedende udvalg, der skulle vurdere konsekvenserne af ATP's forslag til ny optjeningsmodel og ændringer i formuefællesskabet. Udvalget skulle endvidere udarbejde et lovforslag med henblik på implementering af de foreslåede ændringer.

1.2. Udvalgets kommissorium

Kommissoriet for udvalget har følgende ordlyd:

"Kommissorium for Udvalget om ændring af ATP ordningens optjeningsmodel og formuefællesskab.

ATP rettede i december 2006 henvendelse til beskæftigelsesministeren, med anmodning om en ændring af ATP-loven.

Baggrunden for ATP's henvendelse er, at man har konstateret en række uhensigtsmæssigheder i den nuværende indretning af ATP-ordningen. Særligt er der peget på, at der i dag sker en utilsigtet omfordeling af midler fra unge til ældre ATP-medlemmer.

Det fremgår af henvendelsen fra ATP, at en enig ATP-bestyrelse anbefaler, at der tages skridt til ændring af ATP-loven med henblik på, at ændringerne kan få virkning fra 1. januar 2008.

Der nedsættes på den baggrund et lovforberedende udvalg om ændring af ATP-loven.

Udvalget skal:

- *vurdere konsekvenserne af ATP's forslag til ny optjeningsmodel og ændringer i formuefællesskabet, samt*

- *udarbejde et forslag til en ændring af ATP-loven med henblik på implementering af de foreslåede ændringer.*

Følgende ministerier m.v. deltager i udvalgets arbejde:
- *Beskæftigelsesministeriet (formandskab)*
- *Økonomi- og Erhvervsministeriet*
- *Finanstilsynet*
- *ATP*
- *Finansministeriet*

Beskæftigelsesministeriet varetager sekretariatsfunktionen i samarbejde med ATP.

Udvalget anmodes om at afslutte sit arbejde senest den 1. juni 2007."

I forbindelse med udvalgets nedsættelse og godkendelse af kommissoriet blev det besluttet at udvalget skulle afgive midtvejsrapport til regeringens Ø-udvalg primo maj 2007.

1.3. Udvalgets sammensætning

Det lovforberedende udvalg har haft følgende sammensætning:

Afdelingschef Lise Fangel, Beskæftigelsesministeriet (formand)
Kundechef Ellen Dalsgaard Zdravkovic, ATP
Matematisk direktør Chresten Dengsøe, ATP
Fuldmægtig Jesper Fredborg Huric Larsen, Økonomi- og Erhvervsministeriet
Specialkonsulent Susan Würtz Kirkebæk, Finanstilsynet
Chefkonsulent Frederik Hansen, Finansministeriet

Sekretariat:
Fuldmægtig Anders Dupont Dall
Chefkonsulent Trine Hougaard
Kontorfuldmægtig Sonja Søderberg

1.4. Møder mv.

Udvalget har afholdt i alt fem møder. Derudover har en række tekniske spørgsmål været drøftet på to møder med yderligere ekspertdeltagelse fra ATP v. Michael Callisen, Dorthe Bech Clemmensen og Michael Preisel og Charlotte Møller og Per Plougmand Bærtelsen, Finanstilsynet

Kapitel 2. Beskrivelse af problemstillinger knyttet til den nuværende ATP-ordning.

Det eksisterende optjeningsgrundlag i ATP trådte i kraft pr. 1. januar 2002 i medfør af en omfattende lovændring. Lovændringen indebar en nedsættelse af ATP's grundlagsrente og en overgang fra det hidtidige aldersneutrale grundlag til et aldersdifferentieret tarifgrundlag – det vil sige et grundlag, hvor pensionens pris beregnes særskilt for hver fødselsårgang ud fra en bestemt rentefod (grundlagsrente). I forbindelse med denne ændring blev ATP så at sige splittet i en gammel og en ny ordning, baseret på et formuefællesskab indebærende en fælles investeringspolitik, men separat bonuspolitik i den gamle og den nye ordning.

Den nuværende indretning af ATP er imidlertid udviklet før indførelsen af de nye regnskabsregler i 2002, som indebar, at ATP's pensionsforpligtelser fremover skulle opgøres til markedsværdi, ligesom det nuværende pensionsoptjeningsgrundlag blev udviklet før der var klarhed over disse princippers endelige udformning og konsekvenser. Indførelsen af markedsværdier har sat nye præmisser for, hvad det vil sige at administrere pensionsordninger, og det har etableret markant ændrede rammer for de pensionsprodukter, som "produceres". I forlængelse heraf har der vist sig en række problemstillinger i forhold til ATP-ordningens nuværende indretning.

De problemstillinger, der knytter sig hertil, samler sig om fire hovedtemaer:

- Systematiske, men utilsigtede aldersbetingede omfordelinger
- Samspillet mellem den nuværende gamle hhv. nye ATP-ordning
- Levetid og levetidsudvikling
- Realværdisikringen af pensioner i ATP.

De opremsede problemstillinger behandles nærmere nedenfor under henholdsvis pkt. 3.1. om overvejelser om ATP's optjeningsmodel og pkt. 3.2. om overvejelser om etablering af fuldstændigt formuefællesskab.

2.1. Beskrivelse af problemstillingen om systematiske, men utilsigtede aldersbetingede omfordelinger

Pensionshensættelserne, dvs. passivernes løbetid er i en ordning som ATP generelt meget lang og kan i princippet sammenlignes med en obligation med overordentlig lang løbetid og stor rentefølsomhed. I et markedsværdiregime betyder rentefølsomheden, at passivernes værdi flytter sig dagligt med renteudviklingen. Hvis der ikke tages skridt til at imødegå disse udsving, er risikoen, at passivernes værdi udvikler sig på en sådan måde, at de kommer til at overstige aktivernes markedsværdi. Denne risiko er synliggjort med indførelsen af de markedsværdibaserede regnskabsprincipper.

For at kunne håndtere disse risici, er der bl.a. sikret øget og løbende opdateret information på daglig basis om ATP's investerings- og afdækningsmæssige risici, og der er udviklet helt nye strategier på området. Den udvikling, der er sket siden 2002, vedrører imidlertid alene investerings- og afdækningssiden, mens pensionssiden fortsat er uændret og baseret på optjening af pensionsrettigheder ud fra en fast rentefod (renteforudsætning/grundlagsrenten).

Betydningen heraf er, at der erhverves pension under en fast renteforudsætning uanset hvordan renteudviklingen og den øvrige økonomiske udvikling tegner sig, og uanset hvordan de afdækning-

mæssige rammer - markedsrenten - er. Det følger af ATP-lovens § 8 b, stk. 2, at ATP's grundlagsrente er på 2 pct. Grundlagsrenten bestemmer "salgsprisen" på produktet pension, mens markedsrenten bestemmer den hensættelse, ATP skal foretage, og dermed "produktionsprisen" på pension.

Hvis de to rentesatser er sammenfaldende, svarer den hensættelse, som ATP skal foretage for ud i fremtiden at garantere et givet pensionstilsagn, netop til de indbetalte bidrag. Er de derimod forskellige, vil den nødvendige hensættelse være forskellig fra de indbetalte bidrag. Hvis markedsrenten er højere end grundlagsrenten - hvilket typisk er tilfældet - vil det resultere i mindre hensættelser.

Med det aktuelle markedsrenteniveau er de pensionsmæssige hensættelser således markant lavere, end de ville være, hvis de blev opgjort på et 2 pct. grundlag. Forholdet er illustreret i skemaet nedenfor.

Alder	Bidrag	Garanteret årlig pension	Hensættelse på 2 pct. grundlag	Bidragsoverskud	Hensættelse ved rente på 3,3 pct.*	Bidragsoverskud
20	100	17	100	0	47	53
40	100	13	100	0	62	38
60	100	9	100	0	82	18
Gnsn.	100	12	100	0	66	34

Tabel I.1: Forholdet mellem bidrag, optjent garanteret pension og bidrag til bonuspotentialet. *) til markedsværdi på grundlag af markedsrenten, som her er sat til 3,3 pct.
Kilder: Beregninger foretaget af ATP

Hvor der på 2 pct. grundlaget skulle hensættes 100 kr. for hver 100 kr., der blev indbetalt i bidrag, så skal der med i det nærværende eksempel med en rente sat til 3,3 pct. efter skat - i gennemsnit kun hensættes ca. 66 kr. Der er med andre ord et "bidragsoverskud" - på 34 kr. Bidragsoverskuddet går udelt ind i det kollektive bonuspotentiale. Markedsrenten vil svinge med markedsudviklingen over tid, og eftersom grundlagsrenten er en fast forsigtigt fastsat rentesats, vil der som altovervejende hovedregel være tale om bidragsoverskud, fordi ATP's omkostninger ved at garantere tilsagnene på 2 pct. grundlaget vil være lavere end bidragsindbetalingerne. Jo større spændet er mellem de to rentesatser, desto mere vil den nødvendige hensættelse afvige fra det indbetalte bidrag.

Bidragsoverskuddets størrelse afhænger således af og svinger med markedsrenten, men samspillet mellem grundlagsrente og markedsrente resulterer samtidig i aldersafhængige forskelle med hensyn til bidragsoverskuddenes størrelse.

Jo yngre medlemmet er, desto større vil bidragsoverskuddet være – og jo højere markedsrenten er, desto stærkere vil omfordelingen mellem generationer være.

Alder	20	30	40	50	60	Markedsrente
2002	77,0	69,7	60,1	47,5	31,1	5,70%
2003	69,9	62,2	52,6	40,7	25,9	5,10%
2004	74,8	67,3	57,7	45,3	29,4	5,50%
2005	63,9	56,1	46,8	35,6	22,1	4,70%
2006	50,3	43,0	34,8	25,4	14,9	4,00%

Tabel I.2: Bidraget til bonuspotentialet i den eksisterende ATP-ordning.
Kilder: Beregninger foretaget af ATP.

Tabel I.2 viser bidraget til bonuspotentialet i den eksisterende ATP-ordning pr. indbetalte 100 kroner i bidrag. Tabellen belyser denne andel afhængig af indbetalers alder og af den faktiske markedsrente, idet andelen er beregnet for hver enkelt alder i hvert af årene 2002 til 2006 ud fra den faktiske markedsrente primo de pågældende år. Tabel I.2 viser, at der er endog meget store aldersbetingede forskelle i det enkelte år og betydelige årsvise variationer indenfor én og samme aldersklasse med hensyn til den andel af det indbetalte bidrag, som tilgår bonuspotentialet.

Det er ikke i sig selv problematisk, at der overføres en andel af de indbetalte bidrag til bonuspotentialet. Det problematiske består alene i, at overførslerne varierer over tid og i øvrigt indebærer en systematisk, men utilsigtet omfordeling mellem generationer.

Som en konsekvens af markedsværdiregimet resulterer det pensionsoptjeningsgrundlag, som blev indført i 2002, ikke i den tætte sammenhæng mellem bidragsindbetaling og pensionsoptjening, som var et af ændringens centrale formål. Tværtimod er der opstået systematiske, men utilsigtede omfordelinger mellem generationer, hvorved det er blevet sværere at gennemskue, hvor stor en andel af bidragsindbetalingen, der udløser garanteret pension, og hvor stor en andel, der går til bonuspotentialet.

De konstaterede systematiske, men utilsigtede omfordelinger har tilsvarende betydning i sammenhæng med bonuspotentialet, der har to overordnede formål:

1) Dels at agere som generel risikobuffer, der kan absorbere finansielle og forsikringsmæssige udsving, og
2) dels sikring af pensionernes realværdi (finansiering af bonusudlodning).

Det forhold, at forskellige generationer i en given periode bidrager meget forskelligt til bonuspotentialet, er problematisk i forhold til begge formål. Set fra investeringssiden stiller de unge mere risikokapital til rådighed end de ældre. Konsekvensen ved et helt eller delvist tab af bonuspotentialet bliver, at det ikke efterfølgende vil være muligt at rette op på det forhold, at de unge ved indtrædelse fik relativt lidt i forhold til de ældre.

Omvendt, hvis bonuspotentialet består eller øges, og der skal udloddes bonus, vil de ældre få en større gevinst end de unge, idet bonus gives som samme procentuelle opskrivning af tilsagnet – og dermed af hensættelsen – til alle. Det vil sige, at uanset om bonuspotentialet tabes eller øges, vil der ske en omfordeling fra unge til ældre.

I relation til spørgsmålet om de konstaterede omfordelinger mellem generationer bemærkes, at sådanne omfordelinger – hvis de får lov til at virke over lang tid – kan tænkes at udgøre en udfordring i sammenhæng med en senere ændring af optjeningsmodellen, idet de konstaterede akkumulerede omfordelinger da kan være betydelige.

2.2. Beskrivelse af problemstillingen omkring samspillet mellem den nye og den gamle ordning

ATP har siden 2002 været indrettet med et formuefællesskab mellem rettigheder optjent i den gamle ATP-ordning henholdsvis rettigheder optjent i den nye ordning. Formuefællesskabet sigter først og fremmest på én fælles investeringsstrategi for den samlede formue, således at den nye såvel som den gamle ordning inden for investeringsfællesskabet kunne påtage sig en større investeringsmæssig risiko, end de ellers ville kunne, og derved opnå et tilsvarende større afkast. På det meget lange sigt var det forudsat, at dette forhold ville blive vendt om, idet tanken var, at den nye ordning på sigt ville opnå en økonomisk styrke, der ville være en fordel for den gamle ordning under afvikling. Indførelsen af de markedsværdibaserede regnskabsregler ændrede imidlertid på dette perspektiv.

Den tilbageholdende bonusudlodning førte i sammenhæng med de bidragsoverskud, som markedsværdiregler gav anledning til, til en relativ hurtig konsolidering af den nye ordning. Samtidig medførte rentefald, forlænget levetid og vigende kapitalmarkeder i den samme periode, at den gamle ordnings bonuspotentiale reduceredes som følge af den markedsbestemte forøgelse af ordningens garanterede ydelser.

I princippet illustrerer denne vending styrken i formuefællesskabet, som samlet set ubetinget har været til fordel for ATP's medlemmer. Det har nedbragt ATP's samlede risiko samtidig med at det har sikret et større investeringsmæssigt råderum og et højere afkast. Det gælder for ATP under ét, og det gælder for såvel den gamle som den nye ordning hver for sig.

Hvis de to ordninger – herunder især den gamle ordning – stod alene, ville det således medføre behov for en mere forsigtig investeringspolitik og dermed et mindre investeringsmæssigt råderum og dermed et mindre fremtidigt bonuspotentiale i den gamle ordning.

Imidlertid fører det forhold, at formuefællesskabet alene omfatter en fælles investeringspolitik, men ikke fælles risiko og fælles bonuspolitik, til en række udfordringer, og det kan konstateres, at formuefællesskabet i sin nuværende skikkelse ikke i alle henseender fungerer optimalt.

For den gamle ordning udgør gode investeringsafkast i kombination med tilbageholdenhed med bonus den eneste kilde til forbedring af den nuværende økonomiske situation, idet den ikke modtager nye bidrag. Den nye ordning er bedre stillet, idet den netop modtager løbende nye bidrag, og idet der løbende er et betydeligt bidragsoverskud qua den ovenfor omtalte forskel mellem grundlagsrente og markedsrente.

De to ordninger i ATP har fælles investeringspolitik og fælles renteafdækningspolitik, og den såkaldte "dynamiske regel" for ATP's risikostyring "beskytter" så at sige det samlede bonuspotentiale i ATP. Det er en væsentlig forklaring på, at risikoen for underdækning i ATP under ét er markant lavere end risikoen for underdækning i den gamle hhv. den nye ATP-ordning isoleret set.

Men samtidig med at det konstateres, at formuefællesskabet samlet set er til gavn for ATP under ét såvel som for den gamle og den nye ordning hver for sig, skal det erindres, at afdækningsbehovene i de to ordninger er forskellige.

Under antagelse af fuld afdækning vil ATP's samlede bonuspotentiale være stort set upåvirket af en renteændring. De forskellige afdækningsbehov i den gamle og i den nye ordning betyder imidlertid, at den ene ordning ofte vil være underafdækket, mens den anden er overafdækket. En renteændring påvirker således det ene bonuspotentiale – og dermed bonustilskrivningen - i negativ retning og det andet i positiv retning. Hvilken ordning, der på et givet tidspunkt har fordel hhv. ulempe af et rentefald, afhænger af ordningens andel af formuen og varigheden af de garanterede ydelser i hver ordning.

På samme måde betyder det forhold, at grundlaget for bonusudlodning inden for det aktuelle formuefællesskab er en selvstændig opgørelse af bonusevne for hver af de to rettighedsgenerationer, at der kan opstå en situation, hvor bonus alene kan udloddes eksklusivt – dvs. enten til den ene eller til den anden rettighedsgeneration.

Det sker, hvis der opstår en situation, hvor bonusgraden i den ene rettighedsgeneration er meget stor, mens den er meget lille i den anden. Der vil således skulle udloddes bonus til dele af ATP's bestand i en situation, hvor de samlede frie reserver samlet set er relativt beskedne. Herved vil ATP's samlede bonuspotentiale og investeringsmæssige råderum blive reduceret til skade for begge rettighedsgenerationer - inklusive de rettigheder, som netop har modtaget bonus.

Kilden til disse udfordringer er dels behandlingen af aktiver og passiver helt generelt, dels det forhold, at der ikke tages hensyn til det komplicerede bindeled mellem aktiv- og passivside, som den – i øvrigt helt nødvendige – afdækning af renterisikoen udgør.

En løsning på problemstillingen vil være at skabe symmetri mellem behandlingen af aktiver og passiver for derigennem at eliminere de konstaterede udfordringer. Heri ligger, at det eksisterende formuefællesskab udvides til udover investeringspolitikken også at omfatte fælles risiko, bonuspotentiale og bonus.

2.3. Beskrivelse af problemstillingen om levetid og levetidsudvikling

Der er gennem de seneste ca. 10 år konstateret en betydelig stigning i befolkningens levetid. Den konstaterede stigning er langt større end det, der har kunnet konstateres i de forudgående 50 år, og såvel ATP som forskellige offentlige myndigheder har på den baggrund justeret deres forventninger til den fremtidige levetidsudvikling. På baggrund af den konstaterede levetidsudvikling har ATP foretaget betydelige ekstra hensættelser for allerede optjente pensionsrettigheder.

Levetidsudviklingen har illustreret den betydelige risiko, levetiden udgør i pensionsmæssig sammenhæng. Baggrunden for den historiske undervurdering af levetiden ligger i de traditionelt anvendte metoder med hensyn til prognosticering af levetidsudvikling

Heri ligger også, at de nuværende rettighedsgenerationer i ATP formentlig kan imødese betydelige udgifter knyttet til fremtidige forandringer i levetiden, som løbende vil kræve yderligere hensættelser. Disse yderligere hensættelser vil betyde reduktion af bonuspotentialet. Der er med andre ord tale om en strukturel udfordring.

Det skal noteres, at en fortsat stigning i levetiden vil øge sandsynligheden for underdækning – igen under forudsætning af uændret investeringspolitik.

Der er intet alternativ til en løbende finansiering af levetidsudviklingen via ordningens bonuspotentiale for så vidt angår de allerede optjente rettigheder. Omvendt er det af central betydning, at der fremadrettet i optjeningen af nye rettigheder i ATP tages udgangspunkt i en tarif, som levetidsmæssigt er mere robust, således at den risiko, der er knyttet til den fremtidige levetidsudvikling, ikke udgør en belastning af bonuspotentialet for nye rettigheder af samme størrelsesorden, som det er tilfældet for de eksisterende rettigheder.

Ud over etablering af en tarif fremadrettet, der levetidsmæssigt er mere robust, påkalder det sig samtidig opmærksomhed at etablere et risikofællesskab i levetidsmæssig forstand på tværs af samtlige rettigheder med henblik på at styrke ATP's samlede robusthed over for ændringer i levetiden. Vigtigheden af denne problemstilling er blevet understreget kraftigt af de seneste års udvikling i levetiden. Hertil kommer, at ingen i dag kan sige noget sikkert om de levetidsforlængende effekter af den teknologiske udvikling på sundhedsområdet, ligesom det omvendt heller ikke kan udelukkes, at udbrud af fx en meget voldsom epidemi kan vende udviklingen helt eller fremkalde betydelige afvigelser fra en ellers generel trend.

Over for disse risici er ATP-ordningen mindre robust, når de enkelte generationer af rettigheder bonusmæssigt håndteres separat.

2.4. Beskrivelse af problemstillingen om realværdisikring af ATP's pensioner

ATP er forpligtet til at sikre pensionernes realværdi. Det fremgår således direkte af ATP loven, at "der skal tilstræbes en langsigtet bonuspolitik, der sikrer pensionernes realværdi", jf. lovens § 18, stk. 3. ATP er født som supplement til folkepensionen, og det er i forbindelse med den særlige rolle, at kravet til realværdisikring skal ses. ATP's rolle i det samlede pensionssystem er fortsat at levere livslange pensioner baseret på forudgående opsparing som supplement til folkepensionen. Hvis dette formål skal opfyldes, er det afgørende, at pensionerne realværdisikres.

I perioder med faldende renter og stigende levetid kan kravet om realsikring af pensionerne udgøre en betydelig udfordring, som i sig selv fremtvinger overvejelser om tilpasning og fremtidssikring.

Hvis ATP-pensionen ikke reguleres ved tilskrivning af bonus, vil dens størrelse vige i forhold til folkepensionen, og ATP-pensionens bidrag til den samlede pensionsindkomst vil blive mindre og mindre.

Figur I.1 viser den forventelige udvikling i ATP-pensionens realværdi - her målt i forhold til folkepensionens grundbeløb – efter pensionering for hhv. en 67-årig, der gik på pension i år 2006 og en 60-årig, der går på pension som 67-årig i 2013.

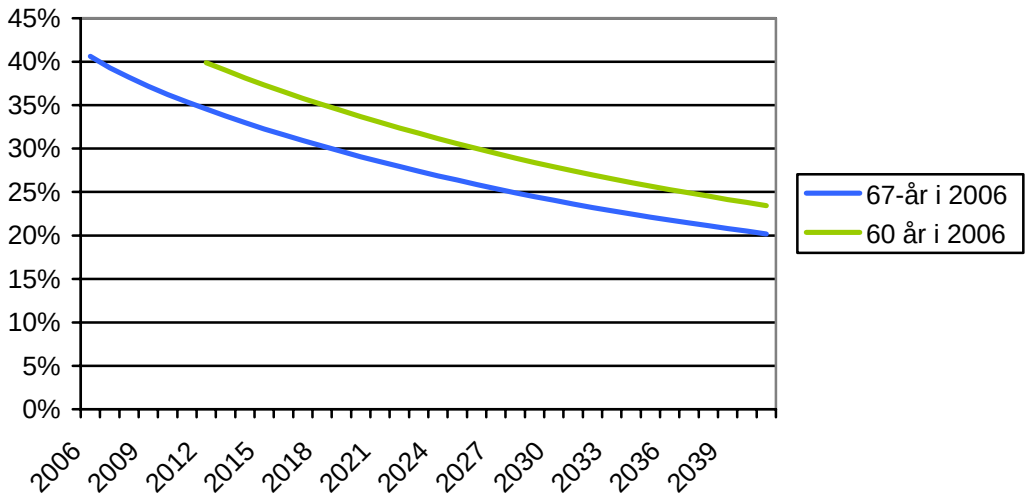

Figur I.1: ATP-pensionens andel af folkepensionens grundbeløb for en 67-årig og en 60-årig, der pensioneres som 67-årige i hhv. 2006 og 2013 efter fuld ATP-indbetaling fra 20-års alderen, og som ikke får sin ATP-pension forhøjet med bonus.
Kilder: Beregninger foretaget af ATP.

Figuren viser, at ATP-pensionens andel af folkepensionens grundbeløb falder fra i udgangspunktet ca. 40 pct. til et niveau på 20-23 pct., hvis der ikke udloddes bonus. Manglende realsikring vil i sidste ende føre til øget pres på folkepensionen og dermed de offentlige finanser. Det forudsætter imidlertid en forbedring af ATP's bonusevne - navnlig for så vidt angår de gamle pensioner optjent på grundlag af bidrag indbetalt før 2002.

Kapitel 3. Udvalgets overvejelser og vurdering af konsekvenserne af ATP's forslag til ny optjeningsmodel og ændringer i formuefællesskabet

Udvalget har på baggrund af de ovenfor beskrevne problemstillinger og på baggrund af et oplæg fra ATP drøftet, hvordan ændringer i ATP's ordningen kan understøtte, at ATP også i fremtiden vil udgøre et højt, stabilt og realværdisikret supplement til folkepensionen. Drøftelserne har været koncentreret om oplæggets forslag til ny pensionsoptjeningsmodel og etablering af et fuldstændigt formuefællesskab.

3.1. Om optjeningsordning

Hovedlinierne i det drøftede oplæg er følgende:

1. Der optjenes pension på grundlag af den aktuelle markedsrente
2. Tariffen fastlægges for ét år ad gangen
3. Tariffen baseres på en aktuel prognose for den fremtidige dødelighedsudvikling
4. Bidraget (efter finansiering af dødsfaldsdækning) deles i et fast, højt garantibidrag, for hvilket der optjenes garanteret pension, og et bonusbidrag, som tilgår det kollektive bonusbidrag

Ad. 1. Efter oplægget til ny optjeningsmodel vil den optjeningsrente, som tariffen (dvs. prisen, der kan købes pension for) baseres på, komme til at følge den til enhver tid værende markedsrente, som anvendes til at opgøre værdien af de afgivne pensionstilsagn, og som i markedsværdiregimet netop

er knyttet til markedsrentekurven. Herved skabes der overensstemmelse mellem tariffen (salgsprisen) og ATP's omkostninger (produktionsprisen).

Efter princippet i denne model vil optjeningsvilkårene komme til at afspejle de faktiske økonomiske vilkår. Det indebærer, at grundlagsrente og markedsrente altid vil være tilnærmelsesvis overensstemmende, hvorved der opnås en løbende tilpasning. Denne tilpasning kan ses i sammenhæng med den praksis, der gælder i forhold til anvendelsen af faste grundlagsrenter og et regelfastsat niveau for den højeste tilladte grundlagsrente. Her sker tilpasninger til ændringer i renteniveauet typisk ikke kontinuerligt og kun med betydelig forsinkelse. En variabel optjeningsrente har pensionsmæssig betydning. Er markedsrenten høj, vil der kunne opnås relativt høje tilsagn, mens der opnås relativt mindre tilsagn, hvis markedsrenten er lav. Pensionsret købes således altid til markedspris udtrykt ved den aktuelle markedsrente.

Ad 2. Efter modellen skal tariffen fastlægges forud for ét år ad gangen, således at optjeningsvilkårene er kendte, når der betales bidrag til ATP. Det foreslås, at renteforudsætningen for tariffen fastsættes ud fra en på forhånd defineret model.

Etableringen af et markedsværdibaseret optjeningsgrundlag for pensionsret vil ikke indebære en forskydning af risiko fra ATP til det enkelte medlem, og alle optjente pensionsrettigheder – eksisterende såvel som fremtidige – vil fortsat være garanterede. I og med pensionsoptjeningen for fremtiden baseres på markedsrenten frem for en grundlagsrente, der er forsigtigt fastsat for en længere årrække, forventes den optjente garanterede pension at ville blive højere. Hvor der i dag optjenes garanteret pension for i gennemsnit ca. 40-70 pct. af de indbetalte bidrag alt efter markedsrenten, kan der efter de nye principper sikres pensionsoptjening for en større – og fast - andel af det løbende bidrag.

Ad 3. Hvis levetiden fortsat stiger, uden at der tages højde herfor i tariffen, betyder det, at der sker en systematisk – men i udgangspunktet utilsigtet – omfordeling fra ældre til yngre medlemmer, ganske enkelt fordi de yngre erhverver pensionsret til en uforholdsmæssig lav pris. Det er derfor af væsentlig betydning, at prissætningen tager udgangspunkt i en levetidsprognose, som inddrager en opdateret prognose for den fremtidige udvikling i levetiden, der er det bedste skøn for, hvad fremtiden vil bringe. I og med at tariffen foreslås ajourført én gang årligt i forhold til udviklingen i markedsrenten, vil det være naturligt, at tariffen baseres på de senest kendte prognoser for levetidens udvikling.

Ad 4. Modellen indebærer tillige, at fremtidige bidragsindbetalinger deles i et "garantibidrag" og et "bonusbidrag". Garantibidraget udgør en fast andel af det løbende bidrag, som umiddelbart resulterer i optjening af garanteret pension, mens bonusbidraget overføres til bonuspotentialet.

Den ny model vil således indebære, at der fremover bliver optjent garanteret pension for en fast høj andel. Samtidig sikres det, at bonusbidraget relativt bliver ens for alle. Sigtet med at begrænse pensionsoptjeningen til at omfatte en del af bidraget er dels at give mulighed for optjening af pension baseret på markedsrenten, dels at sikre det investeringsmæssige råderum, som er nødvendigt for at kunne føre en langsigtet investeringspolitik. I traditionelle pensionsprodukter løses de samme formål gennem anvendelsen af en forsigtigt fastsat grundlagsrente.

Da der med modellen i gennemsnit garanteres pension for en større andel af bidraget, bliver den enkeltes bidrag til bonuspotentialet tilsvarende mindre. Opdelingen i et garantibidrag og et bonusbi-

drag svarer til den eksisterende model, hvor en del af bidraget tilgår bonuspotentialet på grund af forskellen mellem grundlagsrente og markedsrente. Forskellen er imidlertid, at bidraget til bonuspotentialet i den foreslåede model relativt bliver ens for alle medlemmer uanset alder og forbliver en fast andel uanset markedsrenten, i modsætning til den eksisterende model, hvor andelen er aldersafhængig og varierer fra år til år alt afhængig af renteniveauet.

3.1.1. Udvalgets vurdering af forslaget til ændring af optjeningsordning

Efter udvalgets opfattelse, vil den ovenfor skitserede model være egnet til at sikre, at der skabes en klar og veldefineret sammenhæng mellem den enkeltes bidragsbetaling og den herved erhvervede pensionsret. Der ligger også heri, at den fælles dækning af en række sociale og finansielle risici, som er kernen i ATP-ordningen, på den ene side bevares intakt, men at den samtidig på den anden side målrettes mod sit egentlige sigte og gøres mere veldefineret. Optjeningsmodellen indebærer på den ene side optjening efter en tarif, som varierer fra år til år, og på den anden side et ens bidrag til bonuspotentialet – over tid såvel som på tværs af alder.

I og med at optjeningen af ATP efter den ovenfor beskrevne model fremover vil ske til markedsrente, vil prisen på pension svinge fra år til år, og den vil altid indrette sig efter de faktiske økonomiske vilkår. Det er udvalgets vurdering, at den ændrede optjeningsmodel vil bidrage til at den utilsigtede omfordeling mellem generationer bringes til ophør. Det skal understreges, at allerede optjente pensionsrettigheder – nuværende såvel som fremtidige ligger fast uanset fremtidige renteændringer.

Udvalget finder endvidere anledning til at bemærke, at der til stadighed sættes fokus på at forbedre mulighederne for pensionskundernes indsigt i diverse pensionsordninger.

Udvalget finder, at den foreslåede enstrengede pensionsmodel generelt vil give større gennemsigtighed og derigennem forbedre det enkelte medlems indsigt i ATP-ordningen. Selve omlægningen af ATP vil dog i sig selv fordre en målrettet medlemsinformation.

Da reguleringen af livsforsikringsselskabers og pensionskassers solvens forventes ændret i løbet af de kommende år (den såkaldte EU Solvens II regulering), har udvalget i forbindelse med drøftelserne om ændring af optjeningsmodel berørt spørgsmålet om ATP's mulighed for at opfylde sine løfter med samme sandsynlighed som andre pensionskasser m.fl., i lyset af de kommende Solvens II regler.

I forbindelse med Solvens II forventes pensionsselskaber at beregne sandsynligheden for insolvens på en 12 måneders horisont. Spørgsmålet om sandsynligheden for, at ATP bliver insolvent målt på 12 måneders sigt med den foreslåede nye pensionsoptjeningsmodel og et fuldstændigt formuefællesskab har derfor været rejst i udvalget. Idet ATP ikke har nogen egenkapital – og der således ikke kan rejses et solvenskrav mod denne – er der i stedet regnet på sandsynligheden for, at ATP mister sit bonuspotentiale.

ATP har med udgangspunkt i en intern kapitalmarkedsmodel for den nye optjeningsmodel beregnet sandsynligheden for tab af bonuspotentialet på 12 måneders horisont til 0,096 procent. De nøjagtige regler i forbindelse med Solvens II kendes endnu ikke, men ATP forventer at være i stand til at leve op til krav svarende til Solvens II kravene til livsforsikringsselskaber og pensionskasser.

De væsentligste forudsætninger bag beregningen er beskrevet i bilag 2 til betænkningen.

3.2. Om formuefællesskab

Udvalget har ligeledes på baggrund af de i kapitel 2 beskrevne problemstillinger og efter oplæg fra ATP drøftet muligheder for og konsekvenser af indførelse af et fuldstændigt formuefællesskab i ATP ordningen.

En af præmisserne for vurderingen af behovet for et fuldstændigt formuefællesskab er, at ATP er en obligatorisk ordning uden udtrædelsesmulighed og med en meget bred medlemsbase, hvor langt hovedparten af ATP-medlemmerne er bidragsbetalende gennem størstedelen af deres arbejdsliv. I mange år frem vil det store flertal af ATP-medlemmer således opleve at have rettigheder optjent under flere forskellige grundlag.

Etablering af et fuldstændigt formuefællesskab vil indebære, at der sker en sammenlægning af bonuspotentialerne for alle tre rettighedsgenerationer, dvs. gammel henholdsvis ny ordning og den forventede nye rettighedsgeneration. Et fuldstændigt formuefællesskab vil dermed medføre en fusionering af de i dag adskilte bonuspotentialer vedrørende henholdsvis ny og gammel ordning.

ATP har peget på, at følgende vil kunne opnås, hvis der indføres et fuldstændigt formuefællesskab i ATP ordningen:

- et nødvendigt investeringsmæssigt råderum
- den størst mulige enkelhed i den samlede ordning
- det bedste værn mod fremtidige levetidsrisici for den samlede ordning
- det bedste grundlag for realværdisikring af samtlige rettigheder i ATP.

Da forslaget om etablering af et fuldstændigt formuefællesskab som nævnt vedrører bonuspotentialet, er der til brug for en stillingtagen relevant at beskrive ATP's bonuspolitik.

ATP's hidtidige bonustilskrivning mv.:
Det overordnede mål for ATP's bonuspolitik er – jf. ATP-lovens § 18 – at sikre pensionernes realværdi. ATP's bonuspolitik har undergået betydelige forandringer gennem årene. Denne udvikling afspejler den helt overordnede forfølgelse af målet om realværdisikring, ordningens gradvise udvikling fra et rent fordelingssystem over mod et præmie reserve system – og de hertil hørende ændringer i ordningens optjeningsgrundlag. Lovens formulering om sikring af pensionernes realværdi som mål for ATP's bonuspolitik er konkret udmøntet i den nuværende bonuspolitik i form af en hensigt om at inflationssikre alle pensioner og tilsagn.

Den historiske udvikling kan opdeles i en række faser:

- Frem til 1970 blev der ikke tilskrevet bonus.
- Fra 1971 og frem til 1981 blev der tilskrevet forskellige former for pensionistbonus.
- Fra 1982 og frem til 1992 blev der givet bonus til såvel pensionister som ikke-pensionister, men differentieret og beregnet på forskellige grundlag.

- Fra 1993 og frem til 1995 blev der givet bonus til såvel pensionister som ikke-pensionister beregnet på samme grundlag, men med forskellig sats.

- Fra 1996 og frem til og med 2001 har bonus været givet på ens grundlag og med samme sats til både pensionister og ikke-pensionister.

- Det samme gælder fra 2002 og frem, idet bonus er differentieret i forhold til den gamle og den nye ATP-ordning – der er således ikke givet bonus overhovedet i den gamle ordning i denne periode.

Udviklingen i ATP's bonuspolitik viser, hvordan målet om realværdisikring har udgjort den centrale bonuspolitiske rettesnor i hele udviklingsforløbet. Dette mål er varetaget med udgangspunkt i ATP's til en hver tid værende indretning - varierende metoder og med varierende hensyntagen til forskellige medlemsgrupper. Derimod har der gennem årene været lagt mindre vægt på en entydig sammenhæng mellem den enkeltes bidragsbetaling og den tilskrevne bonus.

Konsekvenser af fælles ensartet bonuspolitik i det fuldstændige formuefællesskab.
På det markedsværdibaserede grundlag vil pensionsretten, som erhverves ved indbetaling af et givet bidrag, blive bestemt ud fra den aktuelle markedsrente. Der er således ingen rentedifference mellem markedsrenten og grundlagsrenten, og hvis der blev erhvervet pensionsret for hele bidraget, ville hensættelsen dermed være lig bidraget. Da der af investeringsmæssige hensyn og af hensyn til at dække andre generelle risikofaktorer er behov for en vis buffer af frie midler for at kunne føre en langsigtet investeringspolitik, er det hensigten, at der købes pensionsret på markedsvilkår, men kun for en del af bidraget – "garantibidraget" jf. ovenfor. I udgangspunktet vil markedsværdihensættelsen for alle uanset alder og markedsrente dermed være identisk med garantibidraget.

Garantibidraget/bonusbidraget kan i et eksempel antages at udgøre 75 kr. hhv. 25 kr. for hver 100 kr., der indbetales. Betragtes herefter tre personer, der hver bidrager med 100 kr., stiller alle med samme risikokapital ("bidragsoverskud"), og det giver dermed ingen fordelingsmæssige problemer at dele tab og gevinster ligeligt mellem alle. Selv i de ekstreme tilfælde, hvor hele bonuspotentialet tabes eller det hele tænkes udloddet, vil alle tabe eller vinde 25 kr. De omfordelingsmæssige problemer ved fastrentegrundlaget, som beskrevet ovenfor, eksisterer dermed ikke under det markedsværdibaserede grundlag.

Tænkes markedsrenten nu at ændre sig, vil markedsværdihensættelserne ligeledes ændre sig. Ved et rentefald stiger hensættelserne, mens de falder ved rentestigning. Udsvingene i både opad- og nedadgående retning er størst for de unge og mindst for de ældre, men da afgivne tilsagn er fuldt afdækkede, vil disse markedsværdibevægelser modsvares af en tilsvarende markedsværdiændring af den portefølje der er etableret med henblik på renteafdækning af ATP's forpligtigelser. Det samlede bonuspotentiale er derfor uændret 25 kr. uanset retningen og størrelsen på renteændringen.

Fremadrettet lægges der op til, at der føres én ensartet bonuspolitik omfattende alle rettigheder. Med sigte på, at bonuspolitikken udformes så enkelt som muligt, påtænkes bonus givet som en ensartet procentuel opskrivning af alle rettigheder. Denne udformning svarer til den aktuelle bonuspolitik, idet denne dog i dag føres separat for de forskellige generationer af rettigheder.

I hensættelsesmæssig forstand vil bonus givet efter et rentefald have en større kapitalværdi for unge end for ældre, mens det efter en rentestigning vil forholde sig omvendt. Der er dog her tale om en

fuldt ud usystematisk effekt drevet af markedsbevægelserne. Idet alle i udgangspunktet er stillet ens, og idet omfanget og den relative effekt for de forskellige medlemmer er ukendt ved tidspunktet for bidragsindbetalingen, kan det ikke betragtes som en systematisk omfordeling fra visse generationer til andre. Med et investeringsfællesskab dækkes usystematiske udsving af denne art i lighed med andre usystematiske investerings- og forsikringsmæssige udsving, der måtte opstå over tid.

En ensartet bonuspolitik forudsætter, at formuefællesskabet udvides til også at omfatte et bonusfællesskab med ét fælles bonuspotentiale for den samlede ordning. Med udgangspunkt i det fælles bonuspotentiale vil der – i lighed med hvad der i dag gælder for den gamle hhv. den nye ordning hver for sig - kunne udloddes bonus, såfremt bonusgraden overstiger 20 pct. og ikke kommer under 20 pct. efter bonusudlodning.

Den fordelingsmæssige betydning af at indføre et fuldstændigt formuefællesskab:
Der er gennemført en række kvantitative analyser med henblik på at belyse effekterne af at ophæve den nuværende, bonusmæssige adskillelse af den eksisterende gamle hhv. nye ATP-ordning og oprette et fuldstændigt formuefællesskab med fælles bonuspolitik, fælles bonusreserver og fælles risiko omfattende alle rettigheder i ATP. Hensigten med disse analyser er at belyse om - og i givet fald i hvilket omfang - et sådant fuldstændigt formuefællesskab indebærer omfordeling mellem forskellige generationer af medlemmer i ATP. En sammenfatning af disse analyser er optrykt som bilag 1 til betænkningen.

Det kan udledes af disse analyser, at den separate bonuspolitik er uden pensionsmæssig betydning i den eksisterende ATP-ordning, idet de konstaterede forskelle er så små, at de ikke kan tillægges vægt henset til den beregningsmæssige usikkerhed. Hertil kommer, at de relativt små beløb, der er tale om, udgør en marginal andel af den enkeltes samlede pensionsindkomst i forhold til ATP-pension og folkepension. Det kan endvidere udledes, at opretholdelsen af en separat bonuspolitik er uden pensionsmæssig betydning for de ældste og for de midaldrende, hvis der indføres et nyt markedsværdibaseret optjeningsgrundlag for den fremtidige pensionsoptjening. Endelig kan det udledes af analyserne, at en fælles bonuspolitik vil have forholdsvis stor og positiv betydning for de yngste, hvis der indføres et nyt markedsværdibaseret optjeningsgrundlag, samt at denne positive betydning for de yngste ikke fremkommer på bekostning af andre generationer. I stedet fremkommer den på baggrund af, at det markedsværdibaserede optjeningsgrundlag i sammenhæng med en fælles bonuspolitik giver et bedre samspil mellem den gamle og den ny ATP-ordning og dermed et mere optimalt investeringsmæssigt råderum, dvs. derved højere forventede pensioner.

3.2.1. Udvalgets vurdering af forslag om etablering af fuldstændigt formuefællesskab.

Udvalget finder, at det i lyset af de ovenfor beskrevne problemstillinger og konsekvenser af det delvise formuefællesskab samt af de markedsværdibaserede regnskabsprincipper, jf. beskrivelsen i kapitel 2, vil være hensigtsmæssigt at etablere et fuldstændigt formuefællesskab i ATP-ordningen. Etablering af et fuldstændigt formuefællesskab vil betyde, at der fremover ikke blot skal deles investeringsrisiko, afkast og solvens, men også deles risici i forhold til levetid og realværdisikring. Fællesskabet omfatter dermed også bonus og bonuspotentiale.

Efter udvalgets opfattelse vil etablering af et fuldstændigt formuefællesskab bidrage til at øge ATP-ordningens fleksibilitet og dens evne til at modstå mulige risici.

Udvalget finder, at der bør lægges vægt på konklusionerne i de som bilag 1 optrykte analyser om:

- at den separate bonuspolitik er uden pensionsmæssig betydning i den eksisterende ATP-ordning,
- at opretholdelsen af en separat bonuspolitik er uden pensionsmæssig betydning for de ældste og for de midaldrende, hvis der indføres et nyt markedsværdibaseret optjeningsgrundlag for den fremtidige pensionsoptjening,
- at en fælles bonuspolitik vil have forholdsvis stor og positiv betydning for de yngste, hvis der indføres et nyt markedsværdibaseret optjeningsgrundlag,
- samt at denne positive betydning for de yngste ikke fremkommer på bekostning af andre generationer, men i stedet fremkommer på baggrund af, at det markedsværdibaserede optjeningsgrundlag i sammenhæng med en fælles bonuspolitik giver et bedre samspil mellem den gamle og den ny ATP-ordning, og dermed et mere optimalt investeringsmæssigt råderum.

Udvalget finder derimod ikke, at det vil være hensigtsmæssigt helt at opgive et formuefællesskab mellem ATP's rettighedsgenerationer og betragte de to generationer af rettigheder – og en eventuel ny tredje generation - som selvstændige bestande, med egne reserver, egen investeringspolitik, egen risiko og egen bonuspolitik. Dette vil bl.a. betyde, at de fordele, der for ATP's medlemmer er knyttet til formuefællesskabet, sættes over styr. Det vil endvidere ikke kunne lade sig gøre at fordele det nuværende bonuspotentiale i ATP på de enkelte medlemmer/pensionister givet ATP's historik og opbygning.

Kapitel 4. Forslag til lov om ændring af ATP-loven

I henhold til Kommissoriet skal udvalget udarbejde et lovforslag med henblik på implementering af de foreslåede ændringer i ATP's optjeningsordning.

Udkast til lovforslag er optrykt nedenfor.

4.1. Lovforslag med bemærkninger til de enkelte bestemmelser

Forslag
til
Lov om ændring af lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension

(Optjeningsrente, tarifgrundlag og fuldstændigt formuefællesskab)

§ 1

I lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension, jf. lovbekendtgørelse nr. 848 af 21. juli 2006 med senere ændringer …, foretages følgende ændringer:

1. *§ 5* ophæves.

2. *§ 8 b* affattes således:

»**§ 8 b.** Af bidrag, der vedrører tiden fra den 1. januar 2002 og indtil den 1. januar 2008, med fradrag af beløb efter § 16, ydes pension som angivet i bilag A. Pensionen fastsættes på grundlag af en rentesats på 2 pct. p.a.«

3. Efter *§ 8 b* indsættes:

»§ 8 c. Bidrag, der vedrører tiden fra den 1. januar 2008, med fradrag af beløb efter § 16 opdeles i et garanti- og bonusbidrag. Medlemmer erhverver pension af garantibidrag i overensstemmelse med den tarif, der fastsættes en gang om året for det følgende år.

Stk. 2. Beskæftigelsesministeren fastsætter efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension nærmere regler om principperne for fastsættelse af den årlige tarif, jf. stk. 1. Beskæftigelsesministeren fastsætter en gang årligt tariffen for det følgende år efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension. Den indstillede årlige tarif fastsættes på grundlag af en af bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension fastsat markedsværdibaseret optjeningsrente i overensstemmelse med pensionsgrundlaget, jf. § 18. **«**

Stk. 3. Beskæftigelsesministeren fastsætter efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension og efter forhandling med Finanstilsynet det maksimale garantibidrags andel af et årsbidrag samt nærmere regler om principperne for fastsættelse af det faktisk anvendte årlige garantibidrag. Beskæftigelsesministeren fastsætter efter anmodning fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension det faktiske anvendte garantibidrags størrelse.

4. *§ 9, stk. 1, 1. pkt.* affattes således:

»§ 9. Tillægspension i form af egenpension ydes efter anmodning fra den 1. i måneden efter medlemmet har opnået sin folkepensionsalder og udbetales månedsvis forud. Folkepensionsalderen er:

1) 65 år for medlemmer, der er født før den 1. januar 1959

2) 65½ år for medlemmer, der er født i perioden fra den 1. januar 1959 til den 30. juni 1959

3) 66 år for medlemmer, der er født i perioden fra den 1. juli 1959 til den 31. december 1959

4) 66½ år for medlemmer, der er født i perioden fra den 1. januar 1960 til den 30. juni 1960

5) 67 år for medlemmer, der er født efter den 30. juni 1960.

5. *§ 9, stk. 2.* affattes således:

”Stk. 2. Beskæftigelsesministeren fastsætter efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension nærmere regler om konvertering af pensionstilsagn fra alder 67 til folkepensionsalderen, jf. stk. 1**”.**

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

6. *§ 9, stk. 4, 5 og 6* ophæves

7. Efter *§ 9* indsættes:

”*§ 9 a.* Udbetaling af tillægspensionen kan udskydes regnet fra folkepensionsalderen jf. § 9, stk. 1. Indtil 31. december 2008 kan udbetalingen udskydes til ikke ud over det fyldte 70. år. Fra 1. januar 2009 kan udbetalingen udskydes til ikke ud over det fyldte 75. år. Tillægspensionen forhøjes for hver måned udbetalingen udskydes. Den forhøjede pension erhverves i overensstemmelse med den tarif, der fastsættes en gang om året for det følgende år af beskæftigelsesministeren efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension. Den indstillede årlige tarif fastsættes på grundlag af en af markedsværdibaseret optjeningsrente, jf. § 8 c, stk. 2.

Stk. 2. For medlemmer født før 1. januar 1943, der vælger at udskyde pensionen, forhøjes pensionen, for så vidt angår pension optjent før 1. januar 2002 og i perioden fra 1. januar 2002 og indtil 1. januar 2008, med en forhøjelsesprocent på henholdsvis 0,8 og 0,6 pr. måned for hver måned pensionen udskydes efter folkepensionsalderen, jf. § 9, stk. 1 og indtil det fyldte 70. år. Udsættelse fra alder 70 men ikke ud over det fyldte 75. år sker efter stk. 1.«

8. I *§ 16* ændres »§ 8 b«: til »§ 8 c«.

9. I *§ 16, stk. 1, nr. 1 og 2* indsættes efter »§ 14 b«: »og § 14 e«.

10. I *§ 18, stk. 1, nr. 1* ændres »egenpensionsoptjening« til »pension, herunder renteforudsætninger, optjeningsrenter, tariffer, opdelingen i garanti- og bonusbidrag m.v.«

11. I *§ 18, stk. 2*, slettes ”om beregningselementerne”

§ 2

I lov nr. 1537 af 20. december 2006 om ændring af lov om Arbejdsmarkedet Tillægspension ophæves § 1, nr. 3.

§ 3

I lov nr. 1587 af 20. december 2006 om ændring af lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension og forskellige andre love foretages følgende ændring:

1. *§ 1 nr. 2, og nr. 4 – 6* ophæves.

2. I *§ 1 nr. 7* ændres »jf. § 9, stk. 5.« til »jf. § 1 a i lov om social pension.«

§ 4

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 2008, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. § 9, stk. 1., 1. og 2. pkt., jf. § 1, nr. 4 i denne lov erstattes pr. 1. juli 2009 af § 1, nr. 3 i lov nr. 1587 af 20. december 2006 om ændring af lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension, der træder i kraft 1. juli 2009.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Bestemmelsen er dækket af § 9, stk. 1, jf. lovforslagets nr. 4 og ophæves derfor. Bestemmelsen blev i medfør af Lov nr. 1587 af 20. december 2006 ophævet med virkning fra den 1. juli 2009. Ophævelsen var en følge af en justering i ATP-lovens § 9 om udbetalingsreglerne i ATP, der dækkede § 5's indhold. Som konsekvens af lovforslagets nr. 4 om yderligere ændringer i § 9 (præcisering af tidspunktet for udbetaling af ATP-pension), foreslås det, at § 5 ophæves allerede med virkning fra 1. januar 2008. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til nr. 4.

Til nr. 2

Det følger af forslaget, at optjening af pensionsret efter ATP-lovens § 8 b fremadrettet alene finder anvendelse for bidrag, der vedrører tiden fra 1. januar 2002 og indtil 1. januar 2008.

Der er tale om tekniske ændringer som følge af overgangen til en moderniseret tarif, der fastsættes på grundlag af en markedsværdibaseret optjeningsrente, med virkning for bidrag vedrørende perioden fra 1. januar 2008, jf. forslagets nr. 3.

Til nr. 3

Efter gældende regler optjenes pensionsretten i ATP på grundlag af en aldersdifferentieret tarif baseret på en grundlagsrente på 2 pct.

Med forslaget til ny § 8 c vil fremtidig optjening af pensionsret i ATP fortsat ske efter en aldersdifferentieret tarif, dog således at det for fremtiden sker på en markedsværdibaseret optjeningsrente. Efter forslaget baseres tariffen på den til enhver tid værende markedsrentestruktur. Den optjeningsrente, som tariffen baseres på, vil herved komme til at følge den markedsrente, som anvendes til at opgøre værdien af de afgivne pensionstilsagn. Med det foreslåede princip vil optjeningsvilkårene komme til at afspejle de faktiske økonomiske vilkår. Det nye pensionsgrundlag vil dermed anvende en variabel optjeningsrente, hvilket har pensionsmæssig betydning. Er markedsrenten høj, vil der kunne opnås relativt høje tilsagn, mens der opnås relativt mindre tilsagn, når markedsrenten er lav. Pensionsret opnås således altid til markedspris udtrykt ved den aktuelle markedsrente, og der vil efter de nye principper kunne sikres pensionsoptjening for en større og fast andel af de løbende bidrag.

Det foreslås i stk. 1, at fremtidige bidragsindbetalinger deles i et "garantibidrag" og et "bonusbidrag". Garantibidraget udgør en fast andel af det løbende bidrag, som umiddelbart resulterer i optjening af garanteret pension, mens bonusbidraget overføres til bonuspotentialet. Efter forslaget vil tariffen blive baseret på en prognose for den fremtidige udvikling i levetiden, hvor der hidtil alene er taget udgangspunkt i den historiske levetid, således at der kun undtagelsesvist vil være behov for at anvende bonuspotentialet til løbende finansiering af levetidsændringer for disse tilsagn.

Det foreslås i stk. 2, 1. pkt., at beskæftigelsesministeren efter indstilling fra ATP's bestyrelse fastsætter nærmere regler om principperne for fastsættelse af den årlige tarif. Det foreslås videre i stk.

2, 2. pkt., at beskæftigelsesministeren efter indstilling fra bestyrelsen for ATP en gang om året fastsætter det følgende års tarif i en bekendtgørelse. Da tariffen foreslås ajourført én gang årligt, vil den for fremtiden også baseres på de senest kendte prognoser for levetidens udvikling. De beregningsmæssige forudsætninger for fastlæggelse af tariffen indgår som en integreret del af pensions- og hensættelsesgrundlaget, jf. § 18, og er dermed omfattet af Finanstilsynets kompetence, jf. § 27, stk. 1. Det bemærkes i den forbindelse, at kapitel 6 i loven ikke er underlagt ATP's Ankenævns kompetence.

Det foreslås i stk. 3, 1. pkt., at beskæftigelsesministeren fastlægger et maksimalt niveau for den andel af det samlede bidrag (efter finansiering af dødsfaldsydelser), garantibidraget kan udgøre, samt efter hvilke principper det årligt anvendte garantibidrag fastsættes. Dette sker efter indstilling fra ATP's bestyrelse og efter forhandling med Finanstilsynet. Det maksimale garantibidrag skal fastlægges på et niveau, der sikrer, at ATP til enhver tid kan leve op til sine forpligtelser. Det foreslås i stk. 3, 2. pkt., at beskæftigelsesministeren efter indstilling fra ATP's bestyrelse fastsætter det faktisk anvendte årlige garantibidrag. Det faktisk anvendte garantibidrag tænkes som udgangspunkt ikke ændret hvert år, men vil blandt andet afhænge af den investeringsmæssige udvikling. Muligheden for at foretage ændringer i det faktisk anvendte garantibidrags størrelse skal sikre, at ATP får mulighed for at føre en mere fleksibel investeringspolitik, hvis det i perioder findes mest hensigtsmæssigt.

Til nr. 4

Den nugældende ATP-lovs § 9, stk. 1, blev ændret ved lov nr. 1587 af 20. december 2006, der indeholdt en række konsekvensrettelser i forskellige love som følge af den gradvise forhøjelse af efterløn- og folkepensionsalderen m.v. Ændringen af § 9, stk. 1, træder i kraft den 1. juli 2009. Som følge af forslaget om at indføre en ny pensionsoptjeningsmodel med en markedsværdibaseret optjeningsrente, jf. lovforslagets nr. 3, er det imidlertid nødvendigt at skabe overensstemmelse mellem det afgivne pensionstilsagn og det faktiske udbetalingstidspunkt, også for perioden fra 1. januar 2008 til 1. juli 2009, hvor der opnås overensstemmelse mellem folkepensionsalderen og det tidspunkt hvorfra ATP-pension kan udbetales. Forslaget til affattelse af § 9, stk. 1, 1. pkt., skal tage højde herfor.

Fra 1. juli 2009 kan pensionsalderen for ATP udledes direkte af § 1 a i lov om social pension. § 9, stk. 1, bliver derfor ændret, så der henvises direkte til § 1 a i lov om social pension, jf. overgangsbestemmelsen i § 4, stk. 2 i denne lov.

Til nr. 5.

Efter gældende regler er pensionstilsagn og udbetalingstidspunktet for tillægspensionen alder 67, svarende til den tidligere fastsatte folkepensionsalder. Med nedsættelsen af folkepensionsalderen til alder 65 for personer født efter 30. juni 1939, jf. gennemførelsen af lovgivningen om den fleksible efterløn i 1999, blev der åbnet mulighed for at medlemmer, der ønskede tillægspensionen udbetalt før det fyldte 67. år, kunne fremrykke udbetalings(pensionerings)tidspunktet til alder 65, jf. reglerne om nedsættelse i (dagældende) § 9, stk. 5. De gældende regler om nedsættelse er baseret på gældende grundlagsrente for pension optjent henholdsvis før og efter 1. januar 2002. Disse nedsættelsesregler vil imidlertid ikke kunne finde anvendelse i samspil med den foreslående nye pensionsoptjeningsmodel i nr. 3. Det foreslås, at beskæftigelsesministeren efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension fastsætter nærmere regler om konvertering. Det forudsættes, at

der ved konvertering af pensionstilsagnene fra alder 67 år til den indekserede folkepensionsalder anvendes en aktuarmæssig model, der sikrer, at værdien af de afgivne pensionstilsagn fastholdes før og efter konverteringen.

Ved indførelse af den faktiske folkepensionsalder i ATP-loven fra 1. januar 2008 opnås, at fremtidige pensionstilsagn bliver beregnet i forhold til den folkepensionsalder, der vil være gældende, når medlemmerne går på pension. Pr. 1. januar 2008 bliver de eksisterende pensionstilsagn, der alle er givet til alder 67, jf. bekendtgørelse af lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension nr. 848 af 21. juli 2006, konverteret til den faktiske folkepensionsalder for så vidt angår medlemmer født før 1. juli 1960. Medlemmer født 1. juli 1960 eller seneres berøres ikke af konverteringen, da pensionsalderen for disse medlemmer er 67 år og dermed i overensstemmelse med de tidligere afgivne pensionstilsagn.

Mulighederne for at udsætte udbetalingstidspunktet for de medlemmer, der går på pension i denne periode (1. januar 2008 – 1. juli 2009) ændres ikke. Denne gruppe af medlemmer har fortsat pensionsalder 65, jf. reglen i stk. § 9, stk. 1, og kan herefter eventuelt udsætte til det tidspunkt, der passer den enkelte.

Til nr. 6

Reglerne om udskydelse af udbetalingstidspunktet til henholdsvis alder 70 og 75 fastsættes i forslagets nr. 7 til ny § 9 a. Som konsekvens af denne bestemmelse ophæves lovens § 9, stk. 4, idet denne bestemmelse for det første fastsætter, hvilken alder medlemmet kan vælge at udskyde udbetalingen til, og for det andet fastsætter regler for beregning af pensionen ved udskydelse af udbetalingstidspunktet.

Den gældende § 9, stk. 5 om udbetaling af ATP-pension før alder 67 foreslås ligeledes ophævet, idet denne bestemmelse er dækket af forslaget til ny § 9, stk. 1 og 2, jf. forslagets nr. 4 og 5.

Som følge af forslaget til ændret affattelse af § 8 b og ny § 8 c er bestemmelsen i § 9, stk. 6, overflødig, hvorfor den foreslås ophævet som en konsekvens heraf.

Til nr. 7

Bestemmelsen præciserer de nugældende og kommende regler om udskydelse af udbetalingstidspunktet til henholdsvis alder 70 og 75. Som en konsekvens af indførelse af en ny pensionsoptjeningsmodel med en markedsværdibaseret optjeningsrente i § 8 c, stk. 2, jf. forslagets nr. 3, er der behov for nye regler om udsættelse, hvis medlemmet vælger at udsætte udbetalingen af sin ATP-pension til et senere tidspunkt efter overgang til folkepension. Efter den gældende lovs § 9, stk. 4, sker udsættelse på grundlag af faste procentsatser til brug for forhøjelse af de eksisterende rettigheder i ATP. Størrelsen af procentsatserne er forskellige alt efter om rettighederne har været optjent før eller efter 1. januar 2002 og er baseret på den grundlagsrente, der var gældende på indbetalingstidspunktet. Da denne fremgangsmåde imidlertid ikke harmonerer med den foreslåede ændrede optjeningsmodel, hvor alle rettigheder optjenes/videreføres ud fra den aktuelle markedsrente og dermed ud fra rentesatser, som vil variere fra år til år, foreslås udsættelsesmodellen justeret.

Efter forslaget vil den pension som man vælger at udsætte blive behandlet som fornyet indbetaling. Udsættelsen af pensionsudbetalinger vil på denne måde blive kompenseret i form af ny optjent pension i overensstemmelse med den til enhver tid gældende optjeningsrente, jf. forslagets til ny § 8 c, stk. 1 i nr. 3. Det foreslås, at beskæftigelsesministeren efter indstilling fra ATP's bestyrelse fastsætter den årlige tarif for optjening af forhøjet pension ved udskydelses af udbetalingstidspunktet.

Bestemmelsens stk. 2 sikrer, at de hidtidige regler om udsættelse frem til alder 70 bibeholdes for medlemmer, der har udsat deres pension før 1. januar 2008. Medlemmerne har udsat pensionen i forventning om en månedlig forhøjelsesprocent på henholdsvis 0,8 og 0,6 for pension optjent henholdsvis før 1. januar 2002 og i perioden fra 1. januar 2002 til 1. januar 2008. Bestemmelsen er kun relevant for medlemmer født før 1. januar 1943, da udsættelse først kan finde sted på det faktiske folkepensioneringstidspunkt. Eventuel udsættelse ud over alder 70 sker efter reglerne i stk. 1.

Til nr. 8

Der er tale om en konsekvensrettelse som følge af forslagets nr. 3 om overgangen til en ny model for pensionsoptjening.

Til nr. 9

I de gældende regler finansieres børneydelser via tariffen. Med bestemmelsen præciseres ordningens finansiering af såvel ægtefælleydelsen og børneydelsen, og det foreslås således, at børneydelserne i lighed med dødsfaldsydelser til ægtefælle eller samlever for fremtiden finansieres ved et forlods fradrag i det indbetalte bidrag.

Til nr. 10

Med forslaget etableres der et fuldstændigt formuefællesskab mellem alle rettighedsgenerationer i ATP.

Efter ATP-lovens §§ 18 og 19 skal ATP anmelde et pensionsgrundlag og et hensættelsesgrundlag til Finanstilsynet senest, når grundlagene tages i anvendelse. I hensættelsesgrundlaget angives reglerne for beregning af pensionshensættelserne, og i pensionsgrundlaget angives, hvor stor en pensionsret det enkelte medlem i ATP optjener på baggrund af de indbetalte bidrag, herunder grundlaget for egenpension og regler for fordeling af det realiserede resultat til medlemmerne og andre berettigede.

Med bestemmelsen præciseres en række af de beregningselementer i pensionsgrundlaget, som dels indgår i de nuværende optjeningsmodeller, dels vil indgå i den nye pensionsoptjeningsmodel. Pensionsgrundlaget skal således bl.a. baseres på markedsrente og forventet levetid.

Et fuldstændigt formuefællesskab indebærer, at såvel risici som fordele deles blandt samtlige medlemmer/pensionister. Ved etableringen af det fuldstændige formuefællesskab bevarer det enkelte medlem/pensionist givne og etablerede pensionsrettigheder, som er optjent på allerede indbetalte bidrag.

Nye tilsagn, der afgives på grundlag af indbetalinger efter lovens ikrafttræden, er undergivet de nye markedsværdibaserede optjeningsprincipper og afdækkes på indbetalingstidspunktet. Afdækningen etablerer én gang for alle en forrentning svarende til markedsrenten, hvilket neutraliserer den rente-

risiko, der er knyttet til ATP's pensionsforpligtelser. Ændringer i værdien af ATP's pensionsforpligtelser som følge af udsving i markedsrenten vil med andre ord ikke belaste ATP's bonuspotentiale.

Etableringen af et fuldstændigt formuefællesskab indebærer også en sammenlægning af bonuspotentialerne for alle rettighedsgenerationer, og det medfører dermed også en fusionering af de i dag adskilte bonuspotentialer vedrørende henholdsvis ny og gammel ordning.

ATP er alene underlagt en forpligtelse til at tilstræbe en realværdissikring af pensionstilsagnene. Det enkelte medlem/pensionist har krav på, at der sker en rimelig fordeling af det realiserede resultat, herunder også af den del af resultatet som over tid aflejres i bonuspotentialet. En fælles bonuspolitik, hvor alle medlemmer/pensionister - uanset hvornår de har optjent deres rettighed - får den samme procentvise opskrivning af deres tilsagn, er udtryk for en sådan rimelig fordeling.

Til nr. 11

Der er tale om en konsekvensrettelse som følge af lovforslagets nr. 3. Efter gældende regler optjenes pensionsret i ATP med udgangspunkt i en grundlagsrente på 2 pct.. Med forslaget i nr. 3 vil pensionsret fremadrettet blive optjent på grundlag af en markedsrente.

Med ændringen af optjeningsmodellen skal det anmeldte pensionsgrundlag fortsat være betryggende. Ved vurdering af om det anmeldte pensionsgrundlag er betryggende, skal der tages hensyn til den samlede model, herunder opdelingen af bidraget i garantibidrag og bonusbidrag. De enkelte beregningselementer i garantibidraget (rente, levetid og omkostninger) fastsættes med udgangspunkt i realistiske og aktuelle forhold. Beregningselementerne fastsættes således, at der samlet set ikke er underskud vedrørende garantibidraget på tidspunktet for fastsættelse af tariffen. Renterisiko, som vedrører optjeningen af nye pensionsrettigheder, afdækkes i de finansielle markeder fra tidspunktet for optjeningen og forbliver afdækket indtil udbetaling.

I betænkningen om ændring af ATP-ordningens optjeningsmodel og formuefællesskab er optjeningsmodellen beskrevet med en fordeling af bidraget i et garantibidrag på 80 % og et bonusbidrag på 20 %. Ved denne fordeling af bidrag samt anvendelse af en markedsrente og en forventet faktisk levetid vurderes modellen på nuværende tidspunkt at være betryggende.

Ændringen er alene af forsikringsteknisk karakter og berører ikke det enkelte medlem/pensionists udsigt til pension samt realsikring heraf.

§ 2

Ændringerne i forslagets § 1, nr. 6, der blandt andet vedrører § 9, stk. 4, nødvendiggør, at § 1, nr. 3 i lov nr. 1537 af 20. december 2006 om ændring af lov om Arbejdsmarkedet Tillægspension (Udskydelse af udbetalingstidspunktet mv.) må ophæves. Bestemmelsen er indarbejdet i denne lovs § 1, nr. 6.

§ 3

Ændringerne i forslagets § 1, nr. 1, 4 og 6, der vedrører § 5 og § 9 nødvendiggør, at § 1, nr. 2, og nr. 4-6 i lov nr. 1587 af 20. december 2006 om ændring af lov om Arbejdsmarkedet Tillægspension og forskellige andre love (Ændringer som følge af gradvis forhøjelse af efterløns- og folkepensionsalderen m.v.) må ophæves eller ændres.

§ 4

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. januar 2008.

Det foreslås videre, at § 9, stk. 1, 1. og 2. punkt, som affattet ved denne lovs § 1. nr. 4, med virkning fra 1. juli 2009 erstattes med § 1, nr. 3 i lov nr. 1587 af 20. december 2006 om ændring af lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension og forskellige andre love (Ændringer som følge af gradvis forhøjelse af efterløns- og folkepensionsalderen m.v.). Bestemmelsen betyder, at pensionsalderen i Arbejdsmarkedets Tillægspension for fremtiden vil være sammenfaldende med den til enhver tid gældende folkepensionsalder som fastsat i lov om social pension. Da bestemmelsen i § 1 a i lov om social pension først træder i kraft 1. juli 2009, vil henvisningen hertil i lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension også først kunne træde i kraft 1. juli 2009.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering	*Lovforslaget*
§ 5. Tillægspension i form af egenpension ydes efter dette kapitel fra det fyldte 67. år, jf. dog § 9, stk. 4 og 5.	**1.** *§ 5* ophæves.
§ 8 b. Af bidrag, der vedrører tiden fra den 1. januar 2002, med fradrag af beløb efter § 16, ydes pension som angivet i bilag A i overensstemmelse med Arbejdsmarkedets Tillægspensions pensionsgrundlag, jf. § 18. Bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension kan ændre pensionsbeløbene, for så vidt angår fremtidige bidrag. *Stk. 2.* Pensionen som nævnt i stk. 1 fastsættes på grundlag af en rentesats på 2 pct. p.a. Efter indstilling af bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension kan beskæftigelsesministeren efter forhandling med Finanstilsynet ændre satsen.	**2.** *§ 8 b* affattes således: »**§ 8 b.** Af bidrag, der vedrører tiden fra den 1. januar 2002 og indtil den 1. januar 2008, med fradrag af beløb efter § 16, ydes pension som angivet i bilag A. Pensionen fastsættes på grundlag af en rentesats på 2 pct. p.a.«
	3. Efter *§ 8 b* indsættes: »**§ 8 c.** Bidrag, der vedrører tiden fra den 1. januar 2008, med fradrag af beløb efter § 16 opdeles i et garanti- og bonusbidrag. Medlemmer erhverver pension af garantibidrag i overensstemmelse med den tarif, der fastsættes en gang om året for det følgende år. *Stk. 2.* Beskæftigelsesministeren fastsætter efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension nærmere regler om principperne for fastsættelse af den årlige tarif, jf. stk. 1. Beskæftigelsesministeren fastsætter en gang årligt tariffen for det følgende år efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension. Den indstillede årlige tarif fastsættes på grundlag af en af bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension fastsat markedsværdibase-

	ret optjeningsrente i overensstemmelse med pensionsgrundlaget, jf. § 18. « *Stk. 3*. Beskæftigelsesministeren fastsætter efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension og efter forhandling med Finanstilsynet det maksimale garantibidrags andel af et årsbidrag samt nærmere regler om principperne for fastsættelse af det faktisk anvendte årlige garantibidrag. Beskæftigelsesministeren fastsætter efter anmodning fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension det faktiske anvendte garantibidrags størrelse.

§ 9. Tillægspension i form af egenpension ydes efter anmodning fra den 1. i måneden efter det fyldte 67. år, jf. dog stk. 4 og 5, og udbetales månedsvis forud.	**4.** *§ 9, stk. 1, 1. pkt.* affattes således: »**§ 9.** Tillægspension i form af egenpension ydes efter anmodning fra den 1. i måneden efter medlemmet har opnået sin folkepensionsalder og udbetales månedsvis forud. Folkepensionsalderen er: 1) 65 år for medlemmer, der er født før den 1. januar 1959 2) 65½ år for medlemmer, der er født i perioden fra den 1. januar 1959 til den 30. juni 1959 3) 66 år for medlemmer, der er født i perioden fra den 1. juli 1959 til den 31. december 1959 4) 66½ år for medlemmer, der er født i perioden fra den 1. januar 1960 til den 30. juni 1960 5) 67 år for medlemmer, der er født efter den 30. juni 1960.
§ 9. *Stk. 2.* Den beregnede årlige pension med tillæg af bonuspension afrundes til det nærmeste med 12 delelige kronebeløb. *Stk. 3.* For tiden inden anmodningen kan der højst ydes 6 måneders tillægspension.	**5.** *§ 9, stk. 2.* affattes således: *"Stk. 2.* Beskæftigelsesministeren fastsætter efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension nærmere regler om konvertering af pensionstilsagn fra alder 67 til folkepensionsalderen, jf. stk. 1**".** Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.
§ 9. *Stk. 4.* Ønskes tillægspensionen udbetalt fra et tidspunkt, der ligger efter det fyldte 67. år, forhøjes pensionen med en forhøjelsesprocent, for hver måned udbetalingen udskydes, regnet fra	**6.** *§ 9, stk. 4, 5 og 6* ophæves

det 67. år, dog ikke ud over det fyldte 70. år. Forhøjelsen beregnes i forhold til den pension, medlemmet ville have været berettiget til for den foregående måned. For pension optjent før 1. januar 2002 er forhøjelsesprocenten 0,8 pr. måned. For pension optjent fra 1. januar 2002 er forhøjelsesprocenten 0,6 pr. måned. *Stk. 5.* Til personer, der er fyldt 60 år den 1. juli 1999 eller senere, kan tillægspension efter anmodning udbetales før det fyldte 67. år, dog ikke før det fyldte 65. år. Ønskes tillægspensionen udbetalt fra et tidligere tidspunkt end det 67. år, nedsættes pensionen med en nedsættelsesprocent, for hver måned pensionen ønskes udbetalt før det 67. år. Nedsættelsen beregnes i forhold til den pension, medlemmet ville have været berettiget til for den efterfølgende måned. For pension optjent før 1. januar 2002 er nedsættelsesprocenten 0,8 pr. måned. For pension optjent fra 1. januar 2002 er nedsættelsesprocenten 0,6 pr. måned. *Stk. 6.* Hvis beskæftigelsesministeren ændrer rentesatsen, jf. § 8 b, stk. 2, kan bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension ændre forhøjelses- henholdsvis nedsættelsesprocenten i stk. 4 og 5, for så vidt angår pension optjent efter ændringen af rentesatsen.	
	7. Efter *§ 9* indsættes: ”*§ 9 a.* Udbetaling af tillægspensionen kan udskydes regnet fra folkepensionsalderen jf. § 9, stk. 1. Indtil 31. december 2008 kan udbetalingen udskydes til ikke ud over det fyldte 70. år. Fra 1. januar 2009 kan udbetalingen udskydes til ikke ud over det fyldte 75. år. Tillægspensionen forhøjes for hver måned udbetalingen udskydes. Den forhøjede pension erhverves i overensstemmelse med den tarif, der fastsættes en gang om året for det følgende år af beskæftigelsesministeren efter indstilling fra bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension. Den indstillede årlige tarif fastsættes på grundlag af en af markedsværdibaseret optjeningsrente, jf. § 8 c, stk. 2.

	Stk. 2. For medlemmer født før 1. januar 1943, der vælger at udskyde pensionen, forhøjes pensionen, for så vidt angår pension optjent før 1. januar 2002 og i perioden fra 1. januar 2002 og indtil 1. januar 2008, med en forhøjelsesprocent på henholdsvis 0,8 og 0,6 pr. måned for hver måned pensionen udskydes efter folkepensionsalderen, jf. § 9, stk. 1 og indtil det fyldte 70. år. Udsættelse fra alder 70 men ikke ud over det fyldte 75. år sker efter stk. 1.«
§ 16. For alle bidragsbetalende medlemmer beregnes årligt et beløb, der fradrages forlods i det enkelte medlems indbetalte pensionsbidrag før beregning af pension efter § 8 b. Det beregnede beløb er sammensat af 1) et beløb, der dækker dødsfaldsydelsen efter § 14 b i det enkelte bidragsår, og 2) et beløb, der sikrer opretholdelse af dækningen efter § 14 b i de perioder, hvor der ikke betales tilstrækkelige bidrag til dække det nævnte fradrag.	**8.** I *§ 16* ændres »§ 8 b« til »§ 8 c«. **9.** I *§ 16, stk. 1, nr. 1 og 2* indsættes efter »§ 14 b«: »og § 14 e«.
§ 18. Arbejdsmarkedets Tillægspension skal anmelde et pensionsgrundlag til Finanstilsynet senest samtidig med, at grundlaget tages i anvendelse. Det samme gælder enhver efterfølgende ændring i grundlaget. Pensionsgrundlaget skal indeholde angivelse af 1) grundlaget for beregning af egenpensionsoptjening, jf. kapitel 3, 2) ……	**10.** I *§ 18, stk. 1, nr. 1* ændres »egenpensionsoptjening« til »pension, herunder renteforudsætninger, optjeningsrenter, tariffer, opdelingen i garanti- og bonusbidrag m.v.«
§ 18 *Stk. 2.* Det anmeldte pensionsgrundlag skal baseres på betryggende forudsætninger om beregningselementerne, og det skal være rimeligt over for medlemmerne og andre berettigede.	**11**. I *§ 18, stk. 2,* slettes ”om beregningselementerne”

Kapitel 5. Øvrige overvejelser

En ændring af optjeningsmodellen i ATP-ordningen vil have konsekvenser for håndteringen af opsparing, der hidrører fra den supplerende arbejdsmarkedspension for førtidspensionister (SUPP'en).

Efter gældende regler erhverves pensionsret i denne ordning ved at indeståendet på opsparingskontoen ved pensionsalderen "konverteres" til en ATP-pension på basis af den aktuelle tarif, der jf. § 8 b i ATP-loven bl.a. er fastsat på grundlag af en rente på 2 pct. p.a.

I forlængelse af de foreslåede ændringer vil det være nødvendigt at tage stilling til, hvordan SUPP'en for fremtiden skal konverteres. En mulighed er, at konverteringen af indeståendet fremover skal ske på basis af en tarif, jf. forslaget til § 8 c, dvs. en tarif, der bl.a. er opgjort på basis af den aktuelle markedsrente og aktuel viden om levetid.

En sådan ændring vil for så vidt være en simpel teknisk ændring. Men ændringen vil kunne medføre relativt store ændringer i de beregnede pensioner for personer i SUPP-ordningen.

Et alternativ til at konvertere SUPP-opsparing efter § 8 c ville være at fortsætte med at lade konverteringen af indestående på opsparingskontiene foregå efter § 8 b. Det er imidlertid i længden næppe holdbart at benytte en tarif baseret på "gamle" sandsynligheder.

Endelig vil det være en mulighed at foretage en mere fundamental ændring i ordningen. En sådan ændring vil være en politisk afgørelse, som vurderes at ligge uden for udvalgets kommissorium.

Udvalget har derfor ikke taget stilling til, om og i givet fald hvordan der skal ske ændringer af "konverteringsreglerne" for SUPP-ordningen.

Bilag til betænkningen

Bilag 1: Analyser om fordelingsmæssige konsekvenser af etablering af et fuldstændigt formuefællesskab

Bilag 2: De væsentligste forudsætninger bag beregningen om ATP i relation til de kommende Solvens II regler

Bilag 3:Udtalelse fra Advokatfirmaet Poul Schmith af 3. oktober 2006.

Bilag 4: Aktuarmæssig gennemgang af forslag til ændring af ATP's pensionsoptjeningsgrundlag fra Deloitte, dateret 23. november 2006.

Bilag 5: Udtalelse fra PriceWaterhouseCoopers v/ udpeget revisor Michael Sørensen om Regnskabs- og skattemæssige konsekvenser af en ny optjeningsmodel.

Bilag 1.

Kvantitative analyser af den fordelingsmæssige betydning af at indføre et fuldstændigt formuefællesskab

Der er gennemført en række kvantitative analyser med henblik på at belyse effekterne af at ophæve den nuværende, bonusmæssige adskillelse af den eksisterende gamle hhv. nye ATP-ordning og oprette et fuldstændigt formuefællesskab med fælles bonuspolitik, fælles bonusreserver og fælles risiko omfattende alle rettigheder i ATP. Hensigten med disse analyser er at belyse om - og i givet fald i hvilket omfang - et sådant fuldstændigt formuefællesskab indebærer omfordeling mellem forskellige generationer af medlemmer i ATP.

Helt overordnet skal det bemærkes, at langt hovedparten af ATP's medlemmer har optjent rettigheder både før og efter den seneste ændring af ATP's optjeningsgrundslag i 2002. De har således rettigheder i begge ordninger. Det er illustreret i tabel II.1 nedenfor, hvor der for en 20-, en 40- og en 60-årig er angivet, hvor stor en pensionsret, der er optjent pr. 2006, og hvordan denne ret fordeler sig på de to ordninger. Det er forudsat, at de har betalt fulde ATP-bidrag siden 20-årsalderen

Tabel II.1 viser, at den allerede optjente pensionsret, der kan henføres til den nye ATP-ordning, er forholdsvis begrænset, uanset hvilken generation, der fokuseres på.

Alder i 2006	Gammel ordning	Ny ordning	Samlet pensionsret
20	0	0	0
40	11.020	1.307	14.327
60	24.191	895	25.086

Tabel II.1: Optjent årlig pensionsret pr. primo 2006 for en 20-, en 40- og en 60-årig opdelt på rettigheder optjent i den gamle hhv. den nye ATP-ordning. De anførte pensionsrettigheder er beregnet under forudsætning af, at der er indbetalt fulde ATP-bidrag (A-bidrag) fra alder 20 og frem – den 20-årige har som følge heraf endnu ikke optjent nogen pensionsret.

Der er foretaget en række forskellige beregninger med henblik på at belyse den pensionsudbetaling, som disse tre personer kan forvente ved alder 65, hvis der indføres et fuldstændigt formuefællesskab, henholdsvis hvis dette følges af indførelsen af et nyt markedsværdibaseret optjeningsgrundlag.

De gennemførte beregninger resulterer i fire scenarier, hvis egenskaber er beskrevet i tabel II.2 nedenfor.

Scenarium	Bonuspolitik	Nyt markedsværdibaseret pensionsoptjeningsgrundlag fra 2008
A.1	Separat	Nej
A.2	Fælles	Nej
B.1	Separat	Ja
B.2	Fælles	Ja

Tabel II.2: Fire scenarier. Tabellen viser scenariernes kombinationer af uændret/ændret pensionsoptjeningsgrundlag og separat/fælles bonuspolitik.

Det skal noteres, at der i beregningerne er forudsat samme bonuspolitik med henblik på at sikre sammenlignelighed mellem de fire scenarier. Det betyder, at der i scenarierne A.1 og A.2 er forudsat en bonuspolitik i den nye ATP-ordning, som er mere generøs end den bonuspolitik, som føres aktuelt. Uden denne forudsætning ville pensionsbeløbene i den ny ordning blive undervurderet, fordi der samtidig akkumuleres betydelige bonusreserver i ordningen.

Betydningen af at føre en separat bonuspolitik i den nuværende ATP-ordning
De to første scenarier – A.1 og A.2 – belyser betydningen af at føre en separat bonuspolitik i den eksisterende ordning, idet det i disse scenarier forudsættes, at der ikke indføres et nyt markedsværdibaseret optjeningsgrundlag. Scenarium A.1 svarer i princippet til den eksisterende ordning uden ændring af nogen art – men dog med en mere gavmild bonuspolitik - mens scenarium A.2 adskiller sig ved, at den separate bonuspolitik er ophævet.

Tabel II.3 opsummerer resultaterne af beregningerne, idet den for hver af de tre persontyper belyser den forventede udbetalte pension i det første år som pensionist (alder 67) og dennes fordeling på rettigheder i henholdsvis den gamle og den nye ATP-ordning.

Det fremgår, at betydningen af den separate bonuspolitik i forhold til det samlede pensionsresultat er yderst begrænset for de tre persontyper, idet der stort set ingen forskel er på de aldersspecifikke udbetalte pensioner i de to scenarier. De 40-årige synes at være marginalt bedre stillet, hvis den separate bonuspolitik opretholdes; men effekten er så lille, at resultatet ikke kan tillægges vægt henset til den beregningsmæssige usikkerhed.

Tabel II.3 belyser samtidig betydningen af den separate bonuspolitik for de 40- og 60-årige, som alene har rettigheder i den ny ordning (kolonnen med rettigheder i ny ordning). Tabellen viser, at disse persontyper vil tabe lidt, hvis den separate bonuspolitik ophæves. Tabellen viser omvendt også, at personer, som alene har rettigheder i den gamle ordning, vil vinde lidt.

A.1: Separat bonuspolitik og uændret optjeningsgrundlag			
Alder i 2006	Gammel ordning	Ny ordning	I alt
20	-	31.781	31.781
40	11.060	12.625	23.686
60	21.955	2.604	24.559
A.2: Fælles bonuspolitik og uændret optjeningsgrundlag			
20	-	32.023	32.023
40	12.259	10.902	23.161
60	22.566	2.224	24.790

Tabel II.3: Reale pensionsrettigheder ved alder 67 og dennes fordeling på rettigheder i henholdsvis den gamle og den nye ordning (2006-kroner). Opgjort for tre persontyper, som i 2006 er hhv. 20, 40 og 60 år under forudsætning af uændret pensionsoptjeningsgrundlag og en separat (A.1) hhv. fælles (A.2) bonuspolitik. De anførte pensionsrettigheder er beregnet under forudsætning af, at der er indbetalt fulde ATP-bidrag (A-bidrag) fra alder 20 og frem. Fra 2006 og frem er bidragene forudsat reguleret i takt med lønudviklingen.

I relation til de 40-årige, som alene har rettigheder i den nye ordning – en antalsmæssigt meget lille gruppe - skal det imidlertid noteres, at netop denne gruppe har særlig gavn af den aldersbetingede,

utilsigtede men systematiske omfordeling, som karakteriserer den nuværende nye ordning. Eliminering af denne omfordeling er netop et helt centralt mål for den påtænkte ændring af pensionsoptjeningsgrundlaget.

Samlet set viser beregningerne, at den separate bonuspolitik, som føres i den eksisterende ordning, er uden pensionsmæssig betydning.
Denne vurdering baseres dels på det forhold, at der er tale om relativt små beløb, dels det forhold, at disse relativt små beløb udgør en marginal andel af den enkeltes samlede pensionsindkomst, som udover ATP-pension også omfatter bl.a. folkepension og eventuelle private pensioner.

Betydningen af at føre en separat henholdsvis en fælles bonuspolitik i sammenhæng med et ændret optjeningsgrundlag

De to sidste scenarier – B.1 og B.2 – belyser betydningen af at føre en separat bonuspolitik, hvis der samtidig indføres et nyt, markedsværdibaseret optjeningsgrundlag.

Scenarium B.2 viser den situation, som den påtænkte ændring af ATP's pensionsoptjeningsgrundlag sigter mod at skabe. Scenarium B.1 beskriver en mere teoretisk situation, hvor der indføres et nyt markedsværdibaseret pensionsoptjeningsgrundlag; men hvor den separate bonuspolitik mellem rettigheder optjent før hhv. efter 2001/2002 opretholdes.

Tabel II.4 opsummerer resultaterne af beregningerne, idet den for hver af de tre persontyper belyser den forventede udbetalte pension i det første år som pensionist (alder 67) og dennes fordeling på rettigheder i henholdsvis gammel, ny og markedsværdibaseret ordning.

Det fremgår af tabellen, at betydningen af den separate bonuspolitik i forhold til det samlede pensionsresultat er yderst begrænset, når der ses på de 40- og de 60-årige, idet der stort set ingen forskel er på de aldersspecifikke udbetalte pensioner i de to scenarier, idet de 40-årige dog ses at være marginalt bedre stillet, hvis der føres en separat bonuspolitik.

B.1: Separat bonuspolitik og indførelse af et markedsværdibaseret optjeningsgrundlag				
Alder i 2006	Gammel ordning	Ny ordning	Markedsværdibaseret ordning	I alt
20	-	1.456	32.951	34.407
40	11.112	2.586	8.816	22.514
60	21.954	1.547	877	24.377
B.2: Fælles bonuspolitik og indførelse af et markedsværdibaseret optjeningsgrundlag				
20	-	1.342	36.667	38.009
40	11.360	2.044	8.732	22.136
60	22.499	1.259	829	24.586

Tabel II.4: Reale pensionsrettigheder ved alder 67 og dennes fordeling på rettigheder i henholdsvis gammel, ny og markedsværdibaseret ordning (2006-kroner). Opgjort for tre persontyper, som i 2006 er hhv. 20, 40 og 60 år under forudsætning af, at der indføres et markedsværdibaseret optjeningsprincip fra 2008 og en separat (B.1) hhv. fælles (B.2) bonuspolitik. De anførte pensionsrettigheder er beregnet under forudsætning af, at der er indbetalt fulde ATP-bidrag (A-bidrag) fra alder 20 og frem. Fra 2006 og frem er bidragene forudsat reguleret i takt med lønudviklingen.

Tabel II.4 viser, at det ikke har nogen betydning, om der føres en separat eller en fælles bonuspolitik, når det drejer sig om de 40- hhv. 60-årige, som alene har rettigheder i a) den gamle ordning, b) i den nye ordning, henholdsvis c) i den ny ordning og under det ny markedsværdibaserede grundlag.
Samtidig viser tabellen imidlertid, at de 20-årige vil have forholdsvis stor fordel af, at der føres en fælles bonuspolitik i et fuldstændigt formuefællesskab.

Levetidsudviklingens betydning i forhold til indførelsen af et fuldstændigt formuefællesskab
Med henblik på at vurdere de ovenfor anførte konklusioners holdbarhed er de kontrolleret under en række forskellige alternative forudsætninger om den fremtidige levetidsudvikling.

Som eksempel vises i tabel II.5 beregningsresultaterne vedr. scenarierne A.1 og A.2 under ét af disse alternative sæt af forudsætninger. Der er forudsat en væsentligt hastigere fremtidig levetidsforlængelse end den, der er anvendt i beregningerne bag tabel II.3 og II.4. I tabel II.5 er der forudsat en restlevetidsforlængelse på 0,2 år pr. år for en 60-årig.

A.1: Separat bonuspolitik og uændret optjeningsgrundlag			
Alder i 2006	Gammel ordning	Ny ordning	I alt
20	-	20.201	20.201
40	8.698	9.952	18.650
60	21.603	2.512	24.116
A.2: Fælles bonuspolitik og uændret optjeningsgrundlag			
Alder i 2006	Gammel ordning	Ny ordning	I alt
20	-	19.271	19.271
40	9.889	8.371	18.261
60	22.102	2.146	24.248

Tabel II.5: Reale pensionsrettigheder ved alder 67 og dennes fordeling på rettigheder i henholdsvis den gamle og den nye ordning (2006-kroner) – hastigere restlevetidsforlængelse. Opgjort for tre persontyper, som i 2006 er hhv. 20, 40 og 60 år under forudsætning af uændret pensionsoptjenings-grundlag og en separat (A.1) hhv. fælles (A.2) bonuspolitik. De anførte pensionsrettigheder er beregnet under forudsætning af, at der er indbetalt fulde ATP-bidrag (A-bidrag) fra alder 20 og frem.

Fra 2006 og frem er bidragene forudsat reguleret i takt med lønudviklingen. Der er forudsat en årlig restlevetidsforlængelse for en 60-årig år 0,2 år.

Under samme forudsætninger vises i tabel II.6 beregningsresultaterne vedr. scenarierne B.1 og B.2. Også her er der forudsat en restlevetidsforlængelse på 0,2 år pr. år for en 60 årig.

Det ses af resultaterne og ved sammenligning med tabel II.3 henholdsvis tabel II.4, at den ændrede levetidsforudsætning ikke fører til andre konklusioner end de allerede anførte.

Det ses samtidig – som forventeligt – at en øget restlevetid fører til mindre pensioner. Det er især synligt for de yngste, for hvem perioden frem til pensionering er længst. Det skal i den sammenhæng bemærkes, at den 20-årige i tabel II.5 og II.6 har en restlevetid ved pensionering, som er 8 - 10 år længere end tilsvarende for den 20-årige i tabel II.3 og II.4.

B.1: Separat bonuspolitik og indførelse af et markedsværdibaseret optjeningsgrundlag

Alder i 2006	Gammel ordning	Ny ordning	Markedsværdibaseret ordning	I alt
20	-	1.065	20.779	21.844
40	8.741	2.188	6.527	17.456
60	21.600	1.510	795	23.905
B.2: Fælles bonuspolitik og indførelse af et markedsværdibaseret optjeningsgrundlag				
Alder i 2006	Gammel ordning	Ny ordning	Markedsværdibaseret ordning	I alt
20	-	898	21.921	22.819
40	9.265	1.661	6.284	17.209
60	22.046	1.230	751	24.027

Tabel II.6: Reale pensionsrettigheder ved alder 67 og dennes fordeling på rettigheder i henholdsvis gammel, ny og markedsværdibaseret ordning (2006-kroner) – hastigere restlevetidsforlængelse.

Opgjort for tre persontyper, som i 2006 er hhv. 20, 40 og 60 år under forudsætning af, at der indføres et markedsværdibaseret optjeningsprincip fra 2008 og en separat (B.1) hhv. fælles (B.2) bonuspolitik. De anførte pensionsrettigheder er beregnet under forudsætning af, at der er indbetalt fulde ATP-bidrag (A-bidrag) fra alder 20 og frem. Fra 2006 og frem er bidragene forudsat reguleret i takt med lønudviklingen. Der er forudsat en årlig restlevetidsforlængelse for en 60-årig år 0,2 år. De ovenfor anførte konklusioner er kontrolleret under alternative forudsætninger om den fremtidige levetidsudvikling. Dette ses ikke at have betydning for konklusionernes holdbarhed.

Udvalget har foretaget en detaljeret gennemgang af konsekvenserne for medlemmer i 5-års intervaller fra alder 20 til alder 65 (som supplement til analyserne af konsekvenserne for de 20, 40 og 60-årige). Udvalget har derudover gennemgået konsekvenserne af yderligere fremtidige ændringer i levetiden. Ingen af disse supplerende analyser ændrer på konklusionerne.

Bilag 2

De væsentligste forudsætninger bag beregningen om ATP i relation til de kommende Solvens II regler.

ATP's risikostyring er baseret på en dynamisk regel, som sikrer, at sandsynligheden for at ATP kommer i rødt lys på 3 måneders horisont altid er under 1 pct. Dertil kommer ATP's bonuspolitik, som tilsiger, at der ikke udloddes bonus med mindre bonusgraden (defineret som bonuspotentialet i procent af de garanterede ydelser) overstiger 20 pct.

Disse to risikostyrende tiltag er ikke umiddelbart sammenlignelige med en sandsynlig for tab af bonuspotentiale målt over en periode på 12 måneder, men kræver en omregning. Udgangspunktet for denne omregning er det datamateriale, som ATP præsenterede for Finanstilsynet og en række ministerier på et møde den 10. november 2006.

Der er tale om en fremskrivning af ATP med en startbalance som i årsrapporten 2005 simuleret frem i 100 år i 500 scenarier med ATP's interne kapitalmarkedsmodel.

Datamaterialet omfatter således 50.000 ikke-overlappende et års perioder. Af disse starter ATP med et positivt bonuspotentiale, i 49.018 perioder. Ud af de 49.018 perioder ender ATP med negativt bonuspotentiale i 47 tilfælde. Den årlige sandsynlighed for tab af bonuspotentiale er således 47/49.018 = 0,096 %.

Beregningsforudsætninger
ATP's interne kapitalmarkedsmodel består overordnet set af to dele: en rentemodel og en aktiemodel. Modellen simulerer udviklingen i renter og aktier i kvartalsvise skridt med udgangspunkt i kapitalmarkedet ved simulationens start.

Rentemodellen simulerer fire rentekurver, hvoraf den europæiske swap-kurve er den primære, mens de tre øvrige, den danske swap-kurve, den danske statskurve og den europæiske statskurve, afledes af denne. Hver rentekurve repræsenteres ved renterne for seks løbetider: 6 måneder, 2 år, 5 år, 10 år, 20 år og 30 år, og resten af kurven bestemmes ved lineær interpolation mellem disse punkter.

Startværdien for de fire rentekurver er markedsrenterne ved simulationens start, i dette tilfælde markedsrenterne ultimo 2005. Den europæiske swap-kurve fremskrives fra dette startniveau ved en tidsrækkemodel for de seks bestemmende renter. Ligevægtsniveauet i modellen er: (6 mdr., 2 år, 5 år, 10 år, 20 år, 30 år) = (2.75%, 3.25%, 3.75%, 4.25%, 4.75%, 4.75%), og dette niveau nås efter ca. 30 år. De øvrige tre kurver beregnes ved at tillægge et løbetidsafhængigt, (stokastisk) rentespænd til den europæiske swap-kurve.

De to væsentligste aktivklaser i aktiemodellen er danske og udenlandske aktier, hvis middelafkast i hvert kvartal er bestemt af den 10-årige rente og en aktiepræmie. Danske aktier har et middelafkast på ca. 7.75 % og en volatilitet på ca. 20%, mens udenlandske aktier har et middelafkast på ca. 7.75% og en volatilitet på ca. 17%. Korrelationen mellem danske og udenlandske aktieafkast er 75 %.

Derudover simuleres udviklingen i (pris)inflation med en middelværdi på ca. 2.25 %.

I forhold til de forventede Solvens II regler er der ikke taget højde for biometriske eller operationelle risici i ATP's beregninger. Inddragelse af disse risici og eventuelle andre risici forventes først og fremmest at påvirke ATP's evne til realsikre pensionerne. Den dynamiske regel og bonuspolitikken forventes således at sikre en lav sandsynlighed for tab af bonuspotentiale, også efter inddragelse af biometriske, operationelle og eventuelle andre risici.

Advokatfirmaet Poul Schmith

Vester Farimagsgade 23
DK-1606 København V

Telefon: 33 15 20 10
Telefax: 33 15 61 15

mail@poulschmith.dk
www.poulschmith.dk

Dato: 3. oktober 2006
J.nr.: 89-11142 HS/hk

ATP
Kongens Vænge 8
3400 Hillerød

Ref. nr. ATP 31-01-52 - Ny ATP-optjeningsmodel

ATP har orienteret mig om overvejelserne om at tilvejebringe en ny optjeningsmodel for ATP's pensioner m.v. og har bedt mig om at vurdere, om modellen giver anledning til problemer i relation til grundlovens § 73 om ekspropriation, jf. nærmere nedenfor.

Af ATP's udkast til beskrivelse af den nye optjeningsmodels rækkevidde, som jeg har modtaget den 28. september 2006 og drøftet på et møde den 29. september 2006, fremgår, at optjeningsmodellen vil være baseret på fem principper:

A. Alderspensionsrettigheder optjenes fremadrettet med udgangspunkt i aktuel markedsrente.

B. Prisen for at erhverve alderspensionsrettigheder (tariffen) fastsættes for ét år ad gangen)

C. Tariffen baseres på fremadrettet prognose for levetidens udvikling.

D. En fast andel af bidraget anvendes til at optjene garanterede alderspensionsrettigheder (garantibidraget), mens den resterende del indgår i det kollektive bonuspotentiale (bonusbidraget),

E. Med indførslen af det nye princip for optjening af pensionsrettigheder gennemføres samtidig et fuldstændigt formuefællesskab mellem eksisterende og kommende rettigheder i ATP. Det fuldstændige formuefællesskab indebærer en samlet investeringspolitik, samme investeringsstrategi, et samlet afkast, fælles frie reserver, en fælles og ensartet bonuspolitik samt i øvrigt fælles finansiering af risici knyttet til generationerne af rettigheder.

ATP har med henblik på at bedømme de fem nævnte elementer i den ændrede optjeningsmodel behandlet følgende spørgsmål i sin redegørelse (redegørelsens afsnit 6, side 22-34) og har ønsket min vurdering af konklusionerne:

"1. Kan grundlovens § 73, eller berettigede forventninger i øvrigt, begrænse lovgivers mulighed for at foretage de ovenfor under A-D nævnte ændringer, og i bekræftende fald i hvilket omfang?

Det forudsættes, at vurderingen sker med udgangspunkt i ændringen for så vidt angår ATP's primære ydelse (alderspension), jf. pkt. A.

2. Vil det være foreneligt med grundlovens § 73, eller berettigede forventninger i øvrigt, ved lov at oprette et fuldstændigt formuefællesskab for samtlige rettigheder i ATP, jf. pkt. E?"

Herudover stilles nogle spørgsmål om, hvorvidt ordningen kan anses for at skabe et betryggende pensionsgrundlag og om en fælles og ensartet bonuspolitik for samtlige rettigheder i ATP vil være "lovmedholdelig". Da reformen tænkes gennemført ved en lovændring, er det sidstnævnte spørgsmål ikke af betydning for en vurdering ud fra grundlovens bestemmelser.

Herefter bemærker jeg følgende:

1. <u>Baggrund</u>

Det fremgår af det materiale, jeg har modtaget fra ATP, at reformen på flere punkter vil adskille sig fra den ordning, der blev lagt til grund ved ændringen af ATP-loven ved lov nr. 332 af 16. maj 2001.

Af bemærkningerne til lovforslaget, Folketingstidende 2000-01, Tillæg A, side 5082, fremgår bl.a., at ATP ønskede at opbygge en større bonusudjævningsfond for dermed fortsat at kunne sikre mulighederne for at yde en rimelig fremtidig bonusregulering af allerede optjente pensionsrettigheder.

I bemærkningerne side 5086, højre spalte for neden, beskrives ATP's pensionsordning således:

> "ATP adskiller sig fra andre arbejdsmarkedspensionsordninger ved, at *det løfte, som ATP giver det enkelte medlem*, alene omfatter rettigheder skabt på grundlag af allerede indbetalte bidrag, en såkaldt indskudsordning. Derimod er der ikke givet tilsagn om mulighed for fortsat optjening på samme vilkår som hidtil." (kursiv tilføjet her).

ATP ønskede at nedsætte grundlagsrenten, hvilket ville styrke ordningens sikkerhed, fordi en sådan ændring vil omfatte al fremtidig optjening, også for så vidt angår de allerede eksisterende medlemmers fremtidige indbetalinger.

Lovforslaget byggede på den baggrund på en indstilling fra ATP, der i de almindelige bemærkninger side 5087 udtrykkes således:

> "ATP's bestyrelse har givet udtryk for, at den finder det påkrævet at nedsætte grundlagsrenten for ATP og har i den forbindelse anbefalet en overgang til et tarifgrundlag i stedet for det nuværende aldersneutrale grundlag.
>
> Det her fremsatte lovforslag om ændring af ATP indeholder 4 hovedelementer:
>
> 1. En nedsættelse af grundlagsrenten.
> 2. Overgang til en tarifbaseret ordning.
> 3. Formuefællesskab mellem den hidtidige og den nye ordning.
> 4. Omlægning og modernisering af dødsfaldsydelserne (ægtefælle- og børneydelse)."

Om nedsættelse af grundlagsrenten anføres følgende i bemærkningerne til lovforslaget:

"En renteforudsætning, der er lavere end de nuværende 4,5 %, vil først og fremmest styrke ordningens langsigtede bonusevne, og dermed dens evne til at sikre, at afgivne tilsagn og ydelser kan følge f.eks. prisudviklingen. Dernæst vil det øge ordningens generelle sikkerhedsmargin.

Grundlagsrentens størrelse handler ikke så meget om, hvor mange penge pensionisterne skal have. Der bliver som udgangspunkt hverken flere eller færre penge af at vælge en højere eller lavere grundlagsrente. ATP udbetaler pension baseret på grundlagsrenten og bonus. Alt andet lige vil en lavere grundlagsrente blot betyde en højere bonus. Udbetalingsprofilen vil således ændre sig.

Grundlagsrentens størrelse vil have betydning for, hvorvidt pensionstilsagn og pensioner kan gøres relativt værdifast, eller om deres realværdi skal være faldende over tid.

ATP-arbejdsgruppen har peget på, at det bør tilstræbes, at pensionstilsagn af pensioner er relativt realværdifaste, og at grundlagsrenten derfor bør fastsættes, så dette hensyn i videst mulige omfang tilgodeses.

På den baggrund foreslås det, at grundlagsrenten nedsættes til 2% for fremtidige indbetalinger. En nedsættelse til 2% svarer som tidligere nævnt til den maksimale grundlagsrente for øvrige pensionsordninger. Det er tillige vurderingen, at en grundlagsrente i denne størrelsesorden bedst muligt vil kunne sikre en relativ værdifasthed af pensionstilsagn af pensioner, baseret på forventninger i langsigtet afkast efter skat og inflation.

En ændring af grundlagsrenten rejser en særlig problematik i forhold til en pensionsordning som ATP. ATP er en såkaldt aldersneutral ordning som bygger på en "generationskontrakt" mellem forskellige generationer af bidragsbetalende medlemmer, idet der i medfør af aldersneutraliteten sker en løbende finansieringsmæssig overførsel fra unge til ældre bidragsbetalende medlemmer.

> Meget forenklet kan man sige, at 100 kr. som indbetales af en 20-årig, som først går på pension om 45 år, kaster mere af sig, end 100 kr. indbetalt af en 64-årig. I ATP-ordningen får begge imidlertid den samme pensionsret for de 100 kr., og den 20-årige har dermed betalt til den 64-åriges pension. Den 20-årige får dog over et livsforløb sine penge igen, da han som 64-årig på samme måde vil få betalt en del af sin pension af den 20-årige, der kommer efter ham.
>
> En nedsættelse af grundlagsrenten vil indebære en ændring af den nuværende "generationskontrakt", idet den finansieringsmæssige overførsel fra unge til ældre bidragsbetalere svækkes.
>
> Problemet minimeres dog af, at ATP som tidligere nævnt gennem de senere år har oparbejdet en større bonusudjævningsfond for i videst muligt omfang at sikre allerede optjente pensionsrettigheder".

I de efterfølgende afsnit redegøres der for, at overgang til tarifgrundlag vil skabe en direkte sammenhæng mellem den omkostning, der er ved at afgive et løfte om pension, og det bidrag, medlemmet indbetaler. Dette indebærer samtidig, at den nævnte "generationskontrakt" ophører. Endvidere vil et tarifbaseret grundlag betyde en sammenhæng mellem bidrag og ydelser, som det er lettere at forklare over for ordningens medlemmer, og som i øvrigt svarer til den sammenhæng, der kendes fra andre ordninger.

Herefter anføres:

> "Det foreslås endvidere, at ATP fortsat skal være en indskudsordning, hvilket bl.a. betyder, at ændringer i ordningens optjeningsvilkår har virkning for alle fremtidige bidrag. Dette sikrer, at ordningen løbende kan tilpasses."

For så vidt angår det tilsigtede formuefællesskab mellem den nye og den gamle ordning anføres i bemærkningerne, at nedsættelse af grundlagsrenten og overgang til tarifgrundlag vil betyde, at den nuværende ATP-ordning bliver lukket. Der kan således ikke længere indbetales indskud hertil, "men det allerede indskudte vil fortsat henstå i ordningen og danne grundlag for pensionstilsagn svarende til en grundlagsrente på 4,5%".

I takt med at medlemmerne bliver pensioneret og får udbetalt ATP-pension, vil den gamle ordnings formue mindskes. Samtidig startes en ny ATP-ordning op på det nye grundlag, hvis kapital vil vokse i takt med, at der indbetales indskud til ordningen. Herefter anføres:

> "Formuefællesskabet indebærer fælles hæftelse, en samlet investeringspolitik og -strategi og et samlet afkast. Inden for formuefællesskabet vil der skulle tages højde for forskelle i grundlag og grundlagsrente gennem en regnskabsmæssig adskillelse af rettighederne og en differentiering af bonuspolitik. *Hensigten er at sikre begge typer rettigheder samme samlede forrentning.*
>
> Fordelen med dette formuefællesskab vil bl.a. være at der i opstartsfasen af den nye ordning vil være et stærkere økonomisk fundament og dermed også større investeringsmæssigt råderum og afkastmæssigt potentiale. Det samme vil være gældende på længere sigt i forhold til den hidtidige ordning, der vil være under afvikling." (kursiv tilføjet her).

Som anført ovenfor blev det ved lovforslaget lagt til grund, at fremtidige indbetalinger skulle forrentes med en rente på 2%, der i de almindelige bemærkninger kaldes en grundlagsrente. Imidlertid er det ved § 8 b, der blev indsat ved lovændringen, bestemt, at ATP's bestyrelse kan ændre pensionsbeløbene for så vidt angår fremtidige bidrag, og at bestyrelsen endvidere kan indstille til beskæftigelsesministeren, at den forudsatte rentesats på 2% ændres. Beskæftigelsesministeren kan fastsætte en sådan ændret sats efter forhandling med Finanstilsynet.

I bemærkningerne til denne bestemmelse er det bl.a. anført, at en ændring f.eks. kan være relevant, hvis den anvendte rentesats ikke længere er i overensstemmelse med målsætningen om at fastholde realværdien af de optjente pensionsrettigheder.

Det fremgår af § 8 b, stk. 1, at beføjelsen til at ændre rentesatsen alene angår bidrag vedrørende tiden fra 1. januar 2002.

Ved lovændringen blev ATP-lovens § 18 nyformuleret, og der blev i stk. 2 og 3 fastsat følgende:

"Stk. 2. Det anmeldte pensionsgrundlag skal baseres på betryggende forudsætninger om beregningselementerne, og det skal være rimeligt over for medlemmerne og andre berettigede.

Stk. 3. Der skal tilstræbes en langsigtet bonuspolitik, der sikrer pensionernes realværdi."

I bemærkningerne til denne bestemmelse anføres i lovforslaget side 5095 bl.a.:

"ATP er i modsætning til sædvanlige ordninger i livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser en indskudsbaseret ordning. Dette betyder, at det enkelte medlem har ret til at indbetale indskud for herved at erhverve en dertil svarende pensionsret, uden at der er en aftale om regelmæssige fremtidige indbetalinger. Dette medfører, at der som udgangspunkt er mulighed for at ændre på rettighedsoptjeningen i forhold til alle fremtidige bidrag. Der er derfor ikke behov for, at beregningselementerne i pensionsgrundlaget fastsættes lige så forsigtigt som ved de sædvanlige ordninger omfattet af lov om forsikringsvirksomhed, idet en tilpasning af beregningselementerne til ændrede samfundsvilkår vil få virkning for al efterfølgende optjening af pensionsret.

ATP skal fortsat tilstræbe at opretholde realværdien af egen pension. Ønsket om realværdisikring stiller et særligt krav til forsigtighed i valget af beregningselementer, idet grundlagsrenten skal være så lav, at bonus kan forventes at sikre realværdien. I sædvanlige ordninger i livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser er der ikke et krav om, at det skal tilstræbes at realværdisikre pensionstilsagnene. I disse ordninger gives bonus efter kontributionsprincippet, jf. § 31, stk. 2, i lov om forsikringsvirksomhed, og ikke ud fra den generelle realudvikling af samfundet. Som en følge af kravet om, at ATP skal tilstræbe en langsigtet bonuspolitik, der sikrer pensionernes realværdi, finder kontributionsprincippet som sådan ikke anvendelse for ATP.

...

I Finanstilsynets vurdering af, om grundlaget er rimeligt, indgår, at det realiserede resultat skal fordeles mellem medlemmerne og andre berettigede, således, at det realiserede resultat i første omgang deles mellem rettigheder, der er optjent på baggrund af de hidtil gældende regler i ATP-loven (hidtidige rettigheder), og pensi-

onsrettigheder, der optjenes på baggrund af det fremtidige pensionsgrundlag (fremtidige rettigheder). Der må herved ikke ske en omfordeling af betydning af midler mellem hidtidige og fremtidige rettigheder i ATP. En omfordeling må anses for uden betydning, såfremt den alene medfører en uvæsentlig ændring af pensionsrettigheder i forhold til, hvis der ikke havde været den nævnte omfordeling. Den lille omfordeling, der kan blive tale om, kan opstå af tekniske, afrundingsmæssige grunde.

Når det realiserede resultat herefter er delt mellem de hidtidige og fremtidige rettigheder, skal det inden for rammerne af den enkelte gruppe tilstræbes, at midlerne tildeles den enkelte, så realværdien af de optjente pensionsrettigheder opretholdes. ...".

Jeg har gennemgået ATP's beretning og regnskab for årene 1999-2005 samt den ansvarlige aktuars beretning for de tilsvarende år. Af årsrapporten fremgår bl.a., at der i overensstemmelse med lovforslagets bemærkninger har været gennemført en differentieret bonuspolitik. Bestyrelsen har således i 2003 besluttet at forhøje pensionerne i den nye ordning med 2% pr. 1. januar 2004, mens det ikke blev fundet økonomisk forsvarligt at udlodde bonus til den gamle ordnings pensioner, jf. årsrapport 2003, side 7. Tilsvarende fremgår det af årsrapport 2004, side 7, at man i bestyrelsen har besluttet at udlodde 2% i bonus til de pensionsrettigheder, der er baseret på bidrag indbetalt efter 2001, men ikke fundet tilstrækkeligt økonomisk råderum til også at udlodde bonus til pensionsrettigheder baseret på bidrag før 2002.

Jeg har endvidere fra ATP bl.a. modtaget et eksemplar af det standardbrev, der blev sendt til medlemmerne af ATP med en årlig opgørelse over de indbetalinger, der var sket i årets løb. Det fremgår heraf, at der er en rubrik, hvor det oplyses, hvor meget der i alt er indbetalt til ATP frem til skæringsdatoen, f.eks. 1. januar 2003. Herefter er det oplyst, at det pågældende medlem "for den samlede ATP-indbetaling allerede (har) sikret dig en årlig pension fra dit 65. år og resten af livet på xxx kr." Denne oplysning er ledsaget af følgende note:

"Beløbet er opgjort i nutidsværdi inkl. fremtidig bonusforventning før skat og svarer til den pension, du vil få, hvis du ikke betaler flere bidrag. Nutidsværdi er den værdi pensionen har i dagens priser. Du kan i realiteten forvente et noget højere beløb,

> både på grund af inflation, men også fordi du formodentlig fortsætter din bidragsbetaling til ATP."

Af andre generelle meddelelser til medlemmerne, f.eks. givet i bladet Horisont af november 1998, anføres om ATP, at

> "For hver indbetalt 396 kr. optjenes kr. 100 i årlig livsvarig pensionsret. Pensionsretten kan herudover opskrives med bonus".

Dette beløb svarer til, hvad der er fastsat ved ATP-lovens § 8 a for så vidt angår bidrag der vedrører tiden fra 1. juli 1992 og indtil 1. januar 2002.

For tiden efter 1. januar 2002 er pensionsgrundlaget fastsat i bilag A til loven, og pensionsretten afhænger af den fyldte alder ved indbetalingen og bygger på rentesatsen på 2% som fastsat i § 8 b.

2. <u>ATP's forslag</u>

I redegørelsen fra ATP af 28. september 2006 anføres side 12, at det eksisterende formuefællesskab mellem den nye og den gamle ordning har meget stor betydning i relation til hensættelser på baggrund af levetidsudviklingen, fordi det samlet set reducerer ATP's risiko for underdækning. Hvis den gamle ATP-ordning stod alene, ville den være udstyret med en langt større risiko for underdækning og et væsentligt mindre investeringsmæssigt råderum, hvilket fører til et mindre afkast, og der ville dermed være tale om en mindre fremtidig bonusevne i den gamle ordning, hvis den stod alene.

I redegørelsen fortsættes der side 18 ff. med bl.a. følgende bemærkninger:

> "Formuefællesskabet, der blev etableret i 2002, sigtede først og fremmest på én fælles investeringsstrategi for den samlede formue, således at den nye ordning i investeringsfællesskabet med den gamle ordning kunne påtage sig en større investeringsmæssig risiko end ellers - og derved opnå et tilsvarende større afkast til gavn for de nye pensionsrettigheder. Den nye ordning skulle så at sige låne solvens hos den gamle ordning og derigennem få adgang til et større investeringsmæssigt råderum.

...

De markedsværdibaserede regnskabsregler ændrede på dette perspektiv. Den tilbageholdende bonusudlodning førte i sammenhæng med de bidragsoverskud, som markedsværdiregler gav anledning til, til en relativ hurtig konsolidering af den nye ordning. Og samtidig medførte rentefald, forlænget levetid og vigende kapitalmarkeder i den samme periode til, at den gamle ordnings bonuspotentiale reduceredes som følge af den markedsbestemte forøgelse af ordningens garanterede ydelser.

...

De nye markedsværdibaserede optjeningsprincipper tænkes iværksat i sammenhæng med et særligt bonusbidrag, der fra start sikrer et vist investeringsmæssigt råderum. Bonusbidrag ville isoleret set gøre det muligt at etablere den nye markedsværdibaserede optjeningsordning uden formuefællesskab med de eksisterende rettigheder.

Der er imidlertid flere grunde til at den mulighed fravælges til fordel for etablering af et fuldstændigt formuefællesskab mellem alle rettigheder. ...

Der tænkes etableret et fuldstændigt formuefællesskab, hvor der ikke blot deles investeringsrisiko, afkast og solvens, men også deles risici i forhold til dødelighed og realværdisikring.

...

En ensartet bonuspolitik forudsætter, at formuefællesskabet udvides til også at omfattet et bonusfællesskab med kun ét fælles bonuspotentiale for den samlede ordning. Med udgangspunkt i det fælles bonuspotentiale vil der - i lighed med hvad der i dag gælder for gammel henholdsvis ny ordning hver for sig - kunne udloddes bonus, såfremt bonusgraden overstiger 20% og ikke kommer under 20% efter bonusudlodning.

Den fremtidige bonuspolitik tænkes udvidet med bestemmelse om, at der skal udloddes bonus, når bonusgraden overstiger et endnu ikke fastsat loft på 30-40%. Loftet skal sikre, at der ikke går unødigt lang tid før bonusbidragene vender tilbage til medlemmerne i form af bonusforhøjelser af pensionerne."

I et særskilt notat af 26. september 2006 fra ATP's aktuariat om betydningen af at ophæve den separate bonuspolitik i de to eksisterende ATP-ordninger anføres bl.a., at en ana-

lyse af et forløb for typiske medlemmer, der har opsparing både under den gamle og den nye ordning, vil vise, at der kun er en ganske beskeden forskel i størrelsen af pensionsrettighederne ved alder 67, uanset om der er fælles eller separat bonuspolitik for de to rettighedsgenerationer i ATP. Det drejer sig om en forskel på højst et par hundrede kroner, hvilket skal sammenholdes med, at der er knyttet en vis beregningsmæssig usikkerhed til opgørelsen.

Det anføres endvidere, at en ændring af den bestående regulering af formuefællesskabet mellem de to afdelinger, der foretages allerede nu, vil medføre, at der er ganske få medlemmer af ATP, som kun har pensionsrettigheder efter den nye ordning, og en justering på nuværende tidspunkt er således med til at gøre ændringens virkning marginal. I notatets konklusion anføres det dog herudover, at en fælles bonuspolitik vil have forholdsvis stor og positiv betydning for de yngste medlemmer, hvis der indføres et nyt markedsværdibaseret optjeningsgrundlag, men at fordelen ikke fremkommer på bekostning af andre generationer.

Redegørelsen af 28. september 2006 fra ATP fremhæver en række karakteristiske træk ved ATP's pensionsordning, herunder at der er tale om en obligatorisk ordning uden udtrædelsesmulighed, der omfatter meget brede grupper og er opbygget som en kollektiv forsikringsordning med en hovedvægt på livsvarig alderspension. Endvidere er det karakteristisk, at de rettigheder, der optjenes i ATP, er nominelle og garanterede. Opretholdelsen af rettighedens købekraft afhænger derfor af den løbende tilskrivning af bonus. Det forhold, at ATP er en indskudsordning, indebærer, at optjeningsprincipperne i ATP kan ændres med virkning for alle fremtidige bidrag.

3. Min vurdering

Således som ATP har beskrevet sit forslag til en ny optjeningsmodel, har jeg lagt til grund, at den nye model ikke ændrer ved den nominelle værdi af de tilsagn, der allerede er givet. Ændringen angår alene den måde, hvorpå ATP for fremtiden vil anvende et bonuspotentiale til at sikre realværdien af de således givne tilsagn.

For så vidt angår de punkter, der er nævnt ovenfor i pkt. 1 som elementerne A-D, er det min opfattelse, at en gennemførelse af disse forslag bedømt ud fra grundloven er

uproblematiske, da der alene er tale om at ændre fremtidige forhold. Her står lovgivningsmagten frit til at foretage justeringer i ATP-ordningen.

For så vidt angår pkt. E er konsekvensen af forslaget imidlertid, at ordningen vil blive ændret, således at der ikke gennem en differentieret bonuspolitik sikres indbetalinger på gammel henholdsvis ny ordning samme samlede forrentning, men at der i stedet for vil ske en realværdisikring af de tilsagn, der er givet.

Jeg har i en udtalelse af 6. november 2000 til Økonomiministeriet, som ATP er i besiddelse af, tilkendegivet som min opfattelse, at optjente pensionsrettigheder i henhold til ATP-loven er rettigheder, som nyder beskyttelse efter grundlovens § 73, i hvert fald når der er tale om rettigheder, der beror på præmiereservesystemet. Derimod fandt jeg, at rettigheder, der hviler på det aldersneutrale grundlag, ikke er beskyttet mod standsning af ordningen, og i det hele taget har lovgivningsmagten en betydelig frihed til at inddrage ordningen for så vidt angår behandlingen af fremtidige bidrag, ligesom de rettigheder, det enkelte medlem måtte kunne udlede af de tidligere gældende regler om tilskrivning af pensionsrettigheder baseret på værdien af indbetaling fra andre medlemmer af ATP, ikke nyder beskyttelse efter grundlovens § 73.

Jeg henviser herved også til Justitsministeriets udtalelse til beskæftigelsesministeren i forbindelse med dennes besvarelse af spørgsmål 10 af 6. februar 2002 fra Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg vedrørende behandlingen af lovforslag L 46, der senere blev vedtaget som lov nr. 357 af 6. juni 2002. Lovforslaget angik en ændring af Den Særlige Pensionsopsparing, og Justitsministeriet anførte, at selv hvis der var tale om et indgreb i en rettighed, der var beskyttet efter grundlovens § 73, var der ikke tale om et indgreb, der havde karakter af "afståelse af ejendomsret" i grundlovsbestemmelsens forstand. Ministeriet henviste herved til, at der alene var tale om indgreb i forhold til midler, der hidrører fra andre bidragsydere end de berettigede, at der var tale om et generelt indgreb, der omfatter alle personer, som efter den gældende ordning er berettiget til omfordeling, og at der var tale om indgreb i beløb af en meget begrænset størrelsesorden.

De synspunkter, Justitsministeriet herved lagde vægt på, er også relevante i nærværende sammenhæng.

Jeg lægger som nævnt til grund, at de påtænkte ændringer i form af ny optjeningsmodel for ATP-pension og etablering af et fuldstændigt formuefællesskab ikke vil påvirke størrelsen af det pensionsbeløb, der er angivet i ATP-lovens § 8 a, dvs. at medlemmerne af ATP er stillet i udsigt, at der ydes en årlig pensionsret på kr. 100 for hvert beløb på kr. 396, der er indbetalt før 2002. Dette hænger sammen med, at der allerede er foretaget en afdækning af de nævnte tilsagn, som vil muliggøre opfyldelse af dem.

Da beløbet er angivet i nutidsværdi, vil realværdien kunne forventes udhulet af den almindelige prisudvikling. Men der er ikke i skrivelser fra ATP til medlemmerne eller andre tilkendegivelser noget, som giver medlemmerne en beskyttet forventning om at opnå mere end det angivne beløb i kroner og øre.

Såfremt der således ikke foretages en ændring i § 8 a i ATP-loven i forbindelse med en ændring af bestemmelserne om formuefællesskabet og bonuspolitikken mellem gammel og ny ordning, er ændringen ikke i strid med grundlovens § 73. Den bonusdifferentiering, der beskrives i bemærkningerne til 2001-loven, er ikke af en karakter, der kan afskære lovgivningsmagten fra at ændre bonusreguleringen med virkning for fremtiden, herunder i forhold til fordelingen af allerede eksisterende, ufordelte bonuspotentialer i ATP. Dette gælder også bemærkningerne til den ændrede formulering af lovens § 18, hvor der redegøres for, hvilken vurdering Finanstilsynet vil anlægge på spørgsmålet om pensionsgrundlagets rimelighed over for medlemmerne. Der er her alene tale om en vurdering ud fra de regler, der er fastsat i ATP-loven, og når disse regler ændres, mens det fastholdes, at kontributionsprincippet ikke gælder, vil den beskrivelse, der er givet i bemærkningerne til 2001-loven, ikke afskære lovgivningsmagten fra at foretage de ønskede justeringer.

Hertil kommer, at ændringen må antages kun at medføre en marginal påvirkning af pensionens størrelse for det enkelte medlem. Dette støtter, at der ikke er tale om et indgreb i strid med § 73.

Jeg henviser herved særligt til Højesterets dom i Bræmme-sagen, UfR 1998, side 1669 H, hvor et dyrkningsforbud, der var af generel karakter, ikke blev anset for at udgøre et ekspropriativt indgreb, fordi det var af en ringe intensitet. Af oplysningerne under sagen fremgik, at den enkelte bred-ejer ikke fik sin indtægt fra dyrkningen af sin jord påvirket af dyrkningsforbudet med mere end ca. kr. 400-1.500 om året.

Også dommen om det indkomstpolitiske indgreb i lægernes honorarer, UfR 1987, side 1H, viser, at beskedne justeringer af indkomstbeløb ikke udgør indgreb efter grundlovens § 73.

Da jeg som nævnt har forstået på ATP, at den ønskede reform kan gennemføres, uden at beløbsangivelsen i lovens § 8 a påvirkes, har jeg ikke fundet anledning til at tage stilling til, om beløbsangivelsen i sig selv er beskyttet mod ændringer ved lov.

Med venlig hilsen

K. Hagel-Sørensen
Advokat

Deloitte.

Deloitte
Statsautoriseret Revisionsaktieselskab
CVR-nr. 24 21 37 14

Weidekampsgade 6
Postboks 1600
0900 København C

Telefon 36 10 20 30
Telefax 36 10 20 40

www.deloitte.dk

Aktuarmæssig gennemgang af forslag til Ændring af ATP's pensionsoptjeningsgrundlag

Kun til ATP's interne brug

Medlem af
Deloitte Touche Tohmatsu

Indholdsfortegnelse

	Side
1. Indledning	2
2. Analyse	3
2.1 Indledning	3
2.2 Gennemgang af formålene med ændringen	3
2.2.1 "Udhulingen af de unges pensionsindbetalinger ophører"	3
2.2.2 "Reguleringen af de ældres pensionsudbetalinger genoptages"	5
2.2.3 "Den enkelte gives mere pension for pengene"	6
2.2.4 "Der skabes større enkelhed i ATP"	8
2.3 Gennemgang af ATP's analyseforudsætninger	8
3. Konklusion	10
Appendiks A: Aftalebrev	11
Appendiks B: Anvendt materiale	14

1. Indledning

Vi har foretaget en aktuarmæssig gennemgang af ATP's forslag til ændring af pensionsoptjeningsgrundlaget. Denne rapport indeholder vores konklusion på den foretagne gennemgang. Vores vurdering er foretaget i forhold til det anførte formål med ændringen i pensionsoptjeningsgrundlaget, der er:

- at udhulingen af de unges pensionsindbetalinger ophører
- at reguleringen af de ældres pensionsudbetalinger genoptages
- at give den enkelte mere pension for pengene
- at skabe større enkelhed i ATP

Denne rapport er alene til ATP's interne brug, jf. dog aftalebrev gengivet i appendiks A.

København, den 23. november 2006

Deloitte
Statsautoriseret Revisionsaktieselskab

Thomas Ringsted
Partner

2. Analyse

2.1 Indledning

Vi har, ud fra en aktuarmæssig betragtning, gennemgået det materiale, som er sendt til ATP's bestyrelse i forbindelse med bestyrelsesmødet den 23. oktober 2006. Derudover har vi gennemgået det supplerende materiale, der er udarbejdet som følge af gennemgangen på workshoppen den 6. november 2006 og efterfølgende møder den 13. og 16. november. Der er gengivet en liste over det anvendte materiale i appendiks B.

Formålet med ændringen i pensionsoptjeningsgrundlaget er følgende:

- at udhulingen af de unges pensionsindbetalinger ophører
- at reguleringen af de ældres pensionsudbetalinger genoptages
- at give den enkelte mere pension for pengene
- at skabe større enkelhed i ATP

Disse 4 formål er uddybet nedenfor. Vi har set det som en del af gennemgangen at få konkretiseret, hvorledes disse opfyldes som følge af ændringen.

Det har alene været ATP's aktuariats ansvar at udarbejde materialet og det er blevet forberedt på basis af det ovennævnte grundlag.

Vi har gennemgået det ovenanførte materiale og vurderet det i forhold til det anførte formål. Vi har i forbindelse med gennemgangen haft adgang til aktuariatet og vi har fået svar på alle de spørgsmål vi har stillet. Vi har, efter aftale, ikke foretaget revision eller verifikation af modtagne oplysninger.

2.2 Gennemgang af formålene med ændringen

På planche 3 i bestyrelsesmaterialet er anført fire mål som understøttes af den foreslåede løsning. De enkelte mål gennemgås nedenfor.

2.2.1 "Udhulingen af de unges pensionsindbetalinger ophører"

Det anføres i bestyrelsesmaterialet, at den foreslåede ændring vil bringe udhulingen af de unges pensionsindbetalinger til ophør, da optjening til markedsrente eliminerer omfordeling.

ATP argumenterer, at der sker to mulige omfordelinger under de eksisterende ordninger i ATP.

- Primært mellem unge og gamle medlemmer inden for en enkelt ordning på indbetalingstidspunktet
- Sekundært mellem ordningerne på længere sigt

Den primære omfordeling mellem unge og gamle medlemmer sker som følge af asymmetrien mellem optjeningsgrundlaget og markedsværdigrundlaget. Under ATP's nuværende indretning vil den del af medlemsbidraget som konverteres til garanterede ydelser variere med alderen, således at en relativt mindre del af et ungt medlems bidrag konverteres til garanterede ydelser, sammenlignet med et ældre medlems bidrag. Den del af bidraget som ikke konverteres til garanterede ydelser bliver allokeret bonuspotentialet, som er kollektive midler. Det enkelte medlem har derfor ingen sikkerhed for at nyde sit eget bidrag fuldt ud, og kan i bedste fald kun forvente dette over en meget lang tidshorisont. Den foreslåede ændring, hvor en fast andel af bidraget skal konverteres til garanterede ydelser, vil adressere denne omfordeling på indbetalingstidspunktet.

Omfordeling mellem unge og gamle medlemmer i det eksisterende ATP

	Andel af bidraget som allokeres til	
Alder	individet	kollektivet
20	47%	53%
40	62%	38%
60	82%	18%
Gnsn.	*66%*	*34%*

Kilde: Planche 5, materiale til bestyrelsesmøde 23. oktober 2006

Den sekundære omfordeling kan forekomme mellem de to eksisterende ordninger. Dette skyldes at der føres en fælles afdækningspolitik, men en opdelt bonuspolitik. Der er herved en risiko for at der kan overføres bonuspotentialer mellem de to ordninger. Den foreslåede ændring, hvor der indføres en fælles ordning, vil eliminere dette problem.

2.2.2 "Reguleringen af de ældres pensionsudbetalinger genoptages"

Det anføres i bestyrelsesmaterialet, at den foreslåede ændring vil medføre at reguleringen af de ældres pensionsudbetalinger genoptages.

ATP argumenterer, at den foreslåede model med fuldstændigt formuefællesskab vil føre til en bedre fremtidig regulering af pensionerne for en person der er 67 år gammel i 2006, set i forhold til de nuværende ATP ordninger. De udførte beregninger understøtter en større sandsynlighed for en genoptagelse af bonusudlodningen for nuværende pensionister samt personer der står umiddelbart foran pensionering. Dog har indtrædelsestidspunktet i ATP stor betydning for hvor udtalt effekten af den foreslåede ændring vil være med hensyn til den fremtidige regulering af pensionsudbetalingerne. Der vil således være en mindre udtalt effekt for en person der er 40 år i 2006 sammenlignet med en person der er 67 år.

Sandsynlighed for fornyet udlodning af bonus til rettigheder optjent i gammel ordning

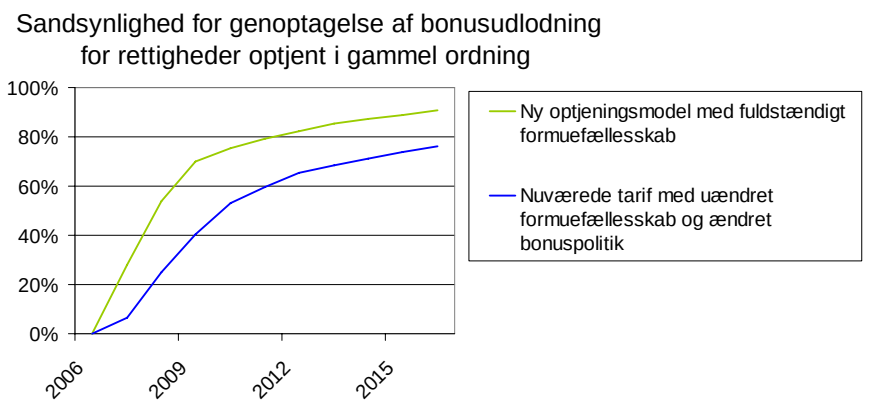

Kilde: Planche 19, materiale til bestyrelsesmøde 23. oktober 2006

2.2.3 "Den enkelte gives mere pension for pengene"

Det anføres i bestyrelsesmaterialet, at den foreslåede løsning vil give garanteret pension for en fast høj andel af bidraget.

Forventet ATP-pension på pensioneringstidspunktet, relativt til folkepensionen

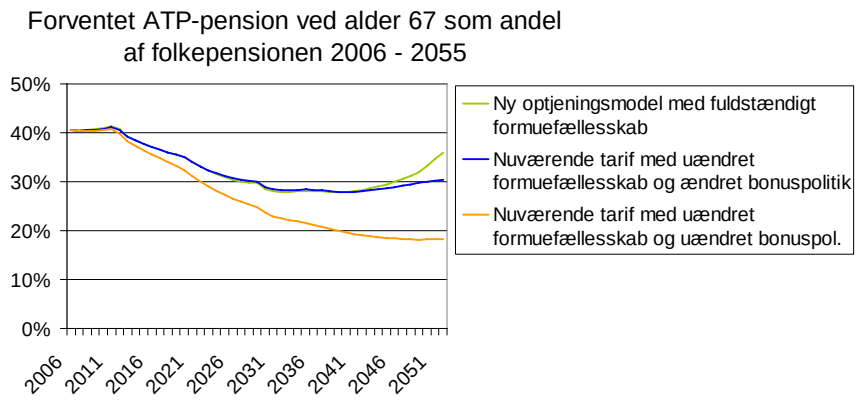

Kilde: Planche 23, materiale til bestyrelsesmøde 23. oktober 2006

Som tidligere nævnt vil den del af bidraget, som under ATP's nuværende indretning konverteres til garanterede ydelser, variere med medlemmets alder. Med den foreslåede ændring vil en fast del af medlemmets bidrag anvendes til garanterede ydelser. Under historiske og aktuelle rentevilkår er det derfor korrekt, at medlemmet på indbetalingstidspunktet vil optjene en højere garanteret pension.

Forventet ATP-pension i årene efter pensionering ved forskellige garantibidrag

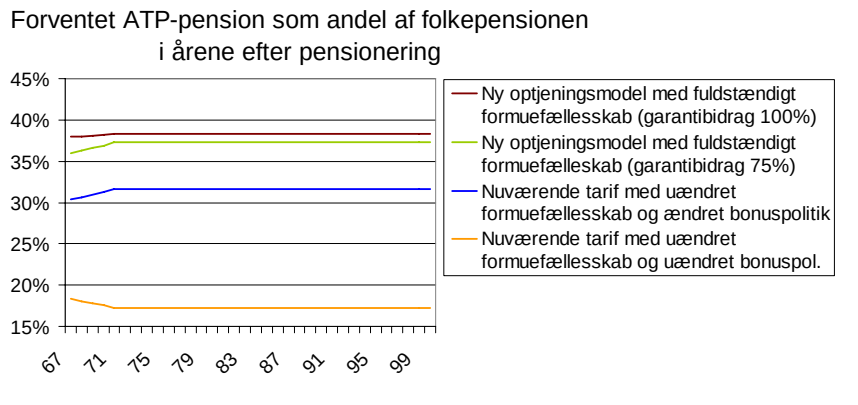

Kilde: Supplerende materiale ATP, modtaget 20. november 2006

Grafen ovenfor viser den forventede alderspension ved alder 67 år ved garantibidrag 75% hhv 100% for en person som er 20 år gammel i 2006. Garantibidraget er andelen af den samlede indbetaling, som allokeres til individet på indbetalingstidspunktet. Graferne er parallelle fra alder 72 år, svarende til år 2062. Dette skyldes at beregningerne kun er ført frem til

dette årstal. Det fremgår af grafen, at startpensionen er højere ved garantibidrag 100% end ved garantibidrag 75%. ATP har beregnet, at den udbetalte pension ved garantibidrag 75% overstiger pensionen ved garantibidrag 100% fra alder 75 år. Det er således ikke entydigt hvilket garantibidrag vil give den største samlede pensionsudbetaling set over en årrække, og vurderingen af dette vil afhænge af hvilken forventning man har til den resterende levetid.

Scenarie beregninger som ATP har udført indikerer at der for en række aldersgrupper vil opnås en højere pension ved den foreslåede ændring, når der ses på pensionsudbetalingen over en årrække. Der er dog visse aldersgrupper, hvor den forventede pensionsudbetaling kun i ringe grad synes begunstiget af ændringen. Det kan på baggrund af beregningerne derfor ikke udelukkes, at enkelte medlemmer ikke vil opnå den ønskede forbedring af pensionsudbetalingerne.

Første års pension ved en af scenarieberegningerne

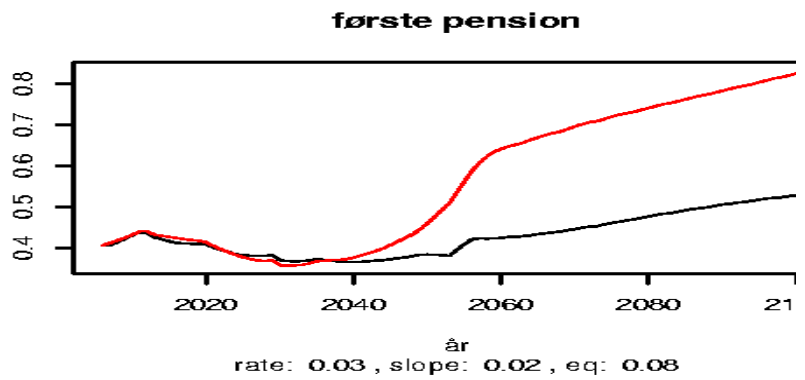

Sort kurve: Eksisterende ordning ATP

Rød kurve: Foreslået ny model ATP

Kilde: Supplerende materiale ATP, modtaget 16. november 2006

De fremtidige pensionsudbetalinger påvirkes af usikre faktorer, herunder de fremtidige investeringsresultater samt den fremtidige levetidsudvikling. Da det er en målsætning at eliminere omfordelingen mellem unge og gamle medlemmer kan det ikke udelukkes, at et medlem som i et uændret ATP ville nyde godt af omfordelingen vil kunne opleve en lavere pension i det ændrede ATP end det ellers ville have været tilfældet.

2.2.4 "Der skabes større enkelhed i ATP"

Det anføres i bestyrelsesmaterialet, at den foreslåede løsning vil skabe større enkelhed i ATP via en enkel og ensartet regulering samt en klar sammenhæng mellem bidrag og pension.

ATP argumenterer, at den foreslåede ændring vil skabe større enkelhed, da der fremover kun vil være et bonuspotentiale, én bonuspolitik, og én fælles bonusprocent til alle. Dette vil være enklere end det nuværende ATP, hvor bonustilskrivningen i ny og gammel ordning kan udvikle sig i meget forskellig retning.

Det argumenteres at den foreslåede ændring giver en klar sammenhæng mellem bidrag og pension. Dette er korrekt for så vidt angår sammenhængen på indbetalingstidspunktet mellem det indbetalte bidrag og afsætningen til garanterede ydelser. Der vil derimod ikke være en simpel sammenhæng mellem pensionsoptjeningen på tværs af alderskohorterne, da pensionsoptjeningen afhænger af renteniveauet og levetidsprognosen på indbetalingstidspunktet.

Vi har ikke gennemført en økonomisk analyse af de administrative konsekvenser for ATP ved den foreslåede ændring.

2.3 Gennemgang af ATP's analyseforudsætninger

ATP har oplyst at analyserne er baseret på beregninger udført i ATP's ALM model. De indgående kapitalmarkedsscenarier er genereret i ATP's kapitalmarkedsmodel, og der er derefter lavet konsekvensberegninger i ATP's selskabsmodel.

Både kapitalmarkeds- og selskabsmodellen er egenudviklede. ATP har oplyst, at kapitalmarkedsmodellen er blevet dobbeltimplementeret i C++ og i R, og at det her er kontrolleret at output fra disse to implementeringer stemmer overens. Det er herudover blevet kontrolleret, at de empiriske egenskaber af de genererede kapitalmarkedsscenarier stemmer overens med de teoretiske egenskaber. På denne måde er kapitalmarkedsmodellen blevet valideret.

ATP har i 2003 og 2004 fået foretaget fremskrivninger og analyser i Morgan Stanleys ALM model, parallelt med at de samme beregninger er

foretaget i ATP's egen ALM model med kvantitativt og kvalitativt samme resultat. På denne måde er selskabsmodellen blevet valideret.

Vi har på overordnet plan gennemgået de anvendte kapitalmarkedsforudsætninger.

ATP har oplyst, at der ikke ved beregningerne er indregnet dynamiske fremtidige levetidsforbedringer.

Vi har ikke foretaget en uafhængig efterregning af de fremlagte analyser.

3. Konklusion

Vores gennemgang har ikke givet anledning til andet end følgende bemærkninger.

Delmål 3: "Den enkelte gives mere pension for pengene"

Scenarie beregninger som ATP har udført indikerer at der for en række aldersgrupper vil opnås en højere pension ved den foreslåede ændring, når der ses på pensionsudbetalingen over en årrække. Der er dog visse aldersgrupper, hvor den forventede pensionsudbetaling kun i ringe grad synes begunstiget af ændringen. Det kan på baggrund af beregningerne derfor ikke udelukkes, at enkelte medlemmer ikke vil opnå den ønskede forbedring af pensionsudbetalingerne.

Delmål 3: "Den enkelte gives mere pension for pengene"

De fremtidige pensionsudbetalinger påvirkes af usikre faktorer, herunder de fremtidige investeringsresultater samt den fremtidige levetidsudvikling. Da det er en målsætning at eliminere omfordelingen mellem unge og gamle medlemmer kan det ikke udelukkes, at et medlem som i et uændret ATP ville nyde godt af omfordelingen vil kunne opleve en lavere pension i det ændrede ATP end det ellers ville have været tilfældet.

Delmål 4: "Der skabes større enkelhed i ATP"

Det anføres at de foreslåede ændringer vil skabe større enkelhed i ATP. Vi har ved gennemgangen forholdt os til dette udsagn i en overordnet betydning. Vi har ikke gennemført en økonomisk analyse af de administrative konsekvenser for ATP.

Appendiks A: Aftalebrev

Deloitte.

Deloitte
Statsautoriseret Revisionsaktieselskab
CVR-nr. 24 21 37 14
Weidekampsgade 6
Postboks 1600
0900 København C
Telefon 36 10 20 30
Telefax 36 10 20 40
www.deloitte.dk

20.11.2006

ATP
Att.: Chresten Dengsøe
Kongens Vænge 8
3400 Hillerød

Aftalebrev om Aktuarmæssig gennemgang

Vi sender som aftalt vores forslag til aftalebrev om ovenstående opgave. Aftalebrevet beskriver omfanget af opgaven, forudsætninger for udførelse af opgaven, det aftalte honorar og retningslinjerne for udførelse af opgaven.

Formål med og udførelsen af opgaven

Vi er blevet bedt om at gennemgå ATP's forslag til nyt pensionsoptjeningsgrundlag.

Formålet med opgaven er at foretage en aktuarmæssig gennemgang af det nye pensionsoptjeningsgrundlag, herunder i forhold til relevante bestemmelser i ATP-loven.

Forudsætninger og ansvarsfordeling

Vi påtager os opgaven under følgende forudsætninger:

- ATP er indforstået med, at Deloitte kun yder beslutningsunderstøttende rådgivning, og at alle beslutninger tages af ATP egen ledelse
- Den aktuarmæssige gennemgang vil i sin grad af sikkerhed i konklusionen være på niveau med et review i revisionsmæssig sammenhæng.
- Vores rapportering er alene til internt brug i ATP og videregivelse af vores rapportering kan alene ske mod vores forudgående skriftlige accept. Det er i den forbindelse aftalt at rapporteringen kan videregives til relevante ministerier og Folketing mod oplysning om at rapporten er udarbejdet til internt brug i ATP. Ovenstående medfører dog ingen indskrænkning i ATP's pligt til at give aktindsigt i henhold til lov om offentlighed i forvaltningen. Såfremt ATP i henhold til denne lov udleverer hele eller dele af Deloittes rapportering til tredjepart skal Deloitte oplyses om dette.

Vi skal bemærke, at vi som aftalt ikke vil foretage revision eller verifikation af modtagne oplysninger.

Vi påtager os almindeligt, professionelt ansvar for kvaliteten, afgrænsningen og omfanget af vores arbejde under hensyntagen til den tid og de ressourcer, der har været afsat til formålet. Efter normal praksis begrænses vores erstatningsansvar til honoraret.

Omfang

Vi vil gennemgå bestyrelsesmaterialet og supplerende materiale, som aftales på en workshop den 6.11.2006 og eventuelt følgende møder. På basis heraf foretages en aktuarmæssig vurdering i forhold til det anførte formål med ændringen i pensionsoptjeningsgrundlaget, der er:

- at udhulingen af de unges pensionsindbetalinger ophører
- at reguleringen af de ældres pensionsudbetalinger genoptages
- at give den enkelte mere pension for pengene
- at skabe større enkelhed i ATP

Denne fremgangsmåde er fastlagt i samarbejde med Dem, og De har i forbindelse hermed vurderet tilstrækkeligheden af det arbejde, der skal udføres. Kravene til det konkrete materiale kan blive ændret undervejs. I så fald vil vi straks orientere Dem herom, ligesom De straks vil blive kontaktet, hvis der opstår uforudsete problemer. Vi vil i øvrigt løbende holde Dem orienteret om vores arbejde.

Rapportering og tidsplan

Vi vil udarbejde en rapport der indeholder vores konklusioner.

Inden vi færdiggør rapporten vil vi sende et udkast til Dem.

Rapporten færdiggøres i udkast senest 21.11.2006, og den endelige rapport afleveres 27.11.2006. Afleveringsfristerne er naturligvis afhængig af, at vi modtager det aftalte materiale og får adgang til alle nødvendige oplysninger, herunder adgang til at stille spørgsmål til selskabets nøglepersoner.

Bemanding

Deloittes medarbejdere, som medvirker ved udførelsen af denne opgave er:

- Aktuar Thomas Ringsted, partner
- Aktuar Andreas Bak-Jensen, manager
- Peter Wohlfart, consultant
- Morten Winther, actuarial analyst

Bekræftelse

Idet vi håber, at ovenstående er i overensstemmelse med Deres forventninger, beder vi Dem underskrive vedlagte kopi af dette brev og returnere den til os.

Med venlig hilsen

Thomas Ringsted
partner

- o 0 o -

Vi bekræfter indholdet af ovenstående aftale.

ATP

22/11-06

Dato

Underskrift

Appendiks B: Anvendt materiale

Vores gennemgang er baseret på følgende materiale:

- Planchesæt "Ændring af ATP's optjeningsgrundlag", behandlet på bestyrelsesmøde d. 23. oktober 2006
- Bestyrelsesnotat "Ændring af ATP's pensionsoptjeningsgrundlag", dateret 10. oktober 2006
- Notat fra Kammeradvokaten "Ref. nr. ATP 31-01-52 – Ny ATP optjeningsmodel", dateret 3. oktober 2006
- Bestyrelsesnotat "Ændring af ATP's bonuspolitik", dateret 24. maj 2005
- Bestyrelsesnotat " Risikotolerance og dynamisk regel i ATP", dateret 8. december 2005
- Planchesæt "20061109 tillægsplancher.ppt", modtaget 9. november 2006
- Grafer "B02_vs_C000_325_fullplot.ps", "B02_vs_C000_328_fullplot.ps" og "B02_vs_C000_505_fullplot.ps", modtaget 16. november 2006
- Dokument " opening balance.txt", modtaget 17. november 2006
- Regneark " cap market summary.xls" og " 20061116 afkast og bonus.xls", modtaget 17. november 2006
- Planchesæt " 20061120 intet bonusbidrag 20- årig.ppt", modtaget 20. november 2006
- e-mail fra Søren Jarner dateret 9. november 2006
- e-mail fra Søren Jarner dateret 17. november 2006
- e-mail fra Søren Jarner dateret 20. november 2006
- e-mail fra Søren Jarner dateret 21. november 2006
- §§'erne 18, 19, 19a, 24a, 25o og 27c i bekendtgørelse nr. 848 af 21. juli 2006 om lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension
- bekendtgørelse nr. 1281 af 13. december 2004 om ansvarshavende aktuar i Arbejdsmarkedets Tillægspension

ATP

Regnskabs- og skattemæssige konsekvenser af ny optjenings-model

Vi har fra ATP's Økonomiafdeling modtaget notatet "Ændring af ATP's pensionsoptjeningsgrundlag" dateret den 29. august, som FU ifølge det oplyste har behandlet på septembermødet den 5. september samt foreløbig udgave dateret den 13. september 2006 af notatet "Ny optjeningsmodel i ATP - juridiske vurderinger", som ifølge det oplyste er sendt til Kammeradvokaten. Vi har efterfølgende modtaget det samlede materiale, der blev behandlet på ATP's bestyrelsesmøde den 23. oktober 2006.

Vi er blevet anmodet om kort at beskrive de regnskabs- og skattemæssige konsekvenser, som vi umiddelbart har identificeret, jf. beskrivelsen af ny optjeningsmodel i ATP i ovenstående notater.

Vi skal understrege, at vore observationer af de regnskabs- og skattemæssige konsekvenser efter aftale alene er baseret på en gennemlæsning af ovenstående notater. Vi har endvidere telefonisk drøftet vore observationer med Bjørn From fra Økonomiafdelingen samt Ansvarshavende aktuar Chresten Dengsøe, hvorved der ikke er fremkommet yderligere forhold af væsentlig regnskabs- og skattemæssig indvirkning end anført nedenfor. Vi har således efter aftale ikke foretaget undersøgelser af samtlige mulige konsekvenser, ligesom vi skal understrege, at vi ikke har taget stilling til lovgivningsmæssige eller andre forhold i tilknytning til implementering af ny optjeningsmodel.

Regnskabsmæssige forhold

Vi har forstået, at de påtænkte ændringer i optjeningsmodel ikke medfører ændringer i den principielle opgørelse af de pensionsmæssige hensættelser, som fortsat skal opgøres til markedsværdi baseret på en rentekurve.

Ændringer i aktuarmæssige forudsætninger eller i garanterede pensionsrettigheder til pensionstagerne vil dog kunne have indvirkning på den beløbsmæssige opgørelse af de pensionsmæssige hensættelser.

Dødelighed

Vi har forstået, at det i tarifgrundlaget for den nye optjeningsmodel påtænkes at indregne en dødelighed, således at der tages højde for en forventet fremtidig dødelighedsudvikling. Og at denne tillige anvendes i hensættelsesgrundlaget.

I øjeblikket foretages hensættelser på baggrund af den aktuelle dødelighed, idet der dog er indregnet en række sikkerhedsreserver i gammel ordning, ligesom der i rentegrundlaget for

ny ordning i et vist omfang er taget højde for en forværring i dødeligheden i kraft af sikkerhedstillægget på 0,5%-point.

En ændring af dødeligheden vil efter vores umiddelbare opfattelse være en "ændring i et regnskabsmæssigt skøn". Ændringen vil derfor påvirke *årets* resultat på det tidspunkt, hvor det ændrede skøn lægges til grund for opgørelsen af reserverne. Resultatpåvirkningen vil ske under Ændring i Garanterede Ydelser, og årets overførsel til/fra Bonuspotentialet påvirkes modsvarende.

Hvis der forudsættes en lavere dødelighed for de livsbetingede ydelser, end det er forudsat i det nuværende hensættelsesgrundlag, vil det umiddelbart føre til en forøgelse af Garanterede ydelser og en reduktion i overførsel til Bonuspotentiale.

Væsentlige ændringer i den forudsatte dødelighed vil således potentielt kunne have betydelig effekt på Bonuspotentialet. Vi har forstået, at ATP er i færd med at etablere en prognosemodel med henblik på at prognosticere den fremtidige dødelighedsudvikling. Vi har endvidere forstået, at ATP vil foretage en række konsekvensberegninger med henblik på at vurdere den økonomiske effekt af en ændring i dødeligheden. Efter det oplyste, vil der ikke blive taget beslutning om en ændring af dødeligheden, førend disse analyser er foretaget.

Såfremt en ændret dødelighed, der bygger på en forventet dødelighed, skal lægges til grund for regnskabsaflæggelsen, vil det være en grundlæggende regnskabsmæssig forudsætning, at det ny skøn over dødelighed er et i regnskabsmæssig forstand bedre skøn end det eksisterende dødelighedsgrundlag. Det betyder, at der skal foreligge dokumentation, der understøtter, at der er tale om et bedre skøn end det i dag anvendte. Populært sagt er det ikke nok, at det er mere forsigtigt, det skal også være mere rigtigt.

Garanterede pensionsrettigheder

Fremadrettet vil den nye optjeningsmodel medføre en vis ændring i den regnskabsmæssige mekanisme mellem indbetalte bidrag og bevægelser på Garanterede ydelser.

Et indbetalt bidrag under den nuværende nye ordning, hvor et rentegrundlag på 2% er gældende, vil såfremt markedsrenten er højere medføre, at Garanterede ydelser forøges med et mindre beløb end det indbetalte bidrag, idet kapitalværdien af den garanterede ydelse er lavere end det indbetalte beløb, og det resterende beløb vil forøge Bonuspotentiale. Den andel, der "tilfalder" Garanterede ydelser henholdsvis Bonuspotentiale, vil derved kunne svinge fra år til år.

Under den nye optjeningsmodel, vil den del af bidraget, der er defineret som hørende til den garanterede ydelse (garantibidrag), svarende til ca. 75% af det samlede bidrag, umiddelbart resultere i en tilsvarende forøgelse af Garanterede ydelser, mens den del af bidraget, som er defineret som hørende til bonuspotentiale (bonusbidrag), svarende til ca. 25% af det samlede bidrag, vil resultere i en tilsvarende forøgelse af Bonuspotentiale. Disse andele vil derved være konstante.

Ovenstående har ingen særlige regnskabsmæssige implikationer, men er en almindelig konsekvens af den påtænkte ændring i det tekniske grundlag.

Renteafdækning vedrørende ny optjeningsmodel
Det fremgår af materialet for ny optjeningsmodel, at grundlagsrenten for pensionerne fremover skal svare til markedsrenten på indbetalingstidspunktet, som typisk vil være højere end det nuværende maksimale tegningsgrundlag. I den forbindelse vil der blive foretaget afdækning af renterisikoen, eksempelvis ved anvendelse af afledte finansielle instrumenter.

Det afkast, der fremkommer af disse finansielle instrumenter, vil i resultatopgørelsen indgå som et afkast af investeringsaktiver, mens udsving på den opgjorte garanterede ydelse vil indgå i resultatopgørelsen som en ændring i de pensionsmæssige hensættelser.

Efter gældende IFRS-bestemmelser kan disse poster ikke nettoficeres, men skal fremgå af regnskabet som bruttoposter. Der kan dog eventuelt indenfor rammerne af de gældende IFRS-bestemmelser arbejdes med en ændret opstilling/gruppering af resultatopgørelsen, som synliggør afdækningsforretningen mere informativt.

Delbestande
Baseret på det modtagne materiale for ny optjeningsmodel har vi lagt til grund, at der efter implementering af ny optjeningsmodel ikke i ATP er tale om forskellige bestande med forskellig risikoprofil mv. Som følge heraf vil de regnskabsmæssige krav til noteoplysninger om separate delbestande ikke være relevante.

Skattemæssige forhold

Vi er ikke opmærksom på egentlige PAL-mæssige konsekvenser af den ny optjeningsmodel. Alle afkast, inklusive derivater, som er indgået med henblik på at afdække renterisikoen på passivsiden PAL-pligtige. Dette er der imidlertid taget højde for i kraft af, at grundlagsrenten og den rente, der anvendes i hensættelsesgrundlaget, er renten efter PAL.

19.10.2006

Mikael Sørensen